

Krajevne novice

Glasiło občine Šmartno pri Litiji

Februar 2022

Letnik 7, številka 1

Iz tokratne vsebine:

**Šest občin prejelo naziv Branju
prijazna občina**

stran 2-3

Pogovor z gospo Ido Dolšek

stran 4-5

**Odprtje stalne razstave o
rodbini Wagen**

stran 13

Latino Martini 12

stran 19

ISSN 2463-8579

Občina Šmartno pri Litiji

Tomazinova ulica 2, 1275 Šmartno pri Litiji
Elektronski naslov: info@smartno-litija.si
Telefon: 01 896 27 70
Faks: 059 097 480

Uradne ure

Ponedeljek: 8.00–12.00 in 13.00–15.00
Sreda: 8.00–12.00 in 13.00–17.00
Petek: 8.00–13.00
Uradne ure župana so po dogovoru,
zaželeno je predhodna najava na
telefonsko številko 01 896 27 70.

Glasilo občine Šmartno pri Litiji Krajevne novice

Prispevke in oglase za naslednjo številko Krajevnih novic, ki bo izšla aprila 2022, pričakujemo najkasneje do ponedeljka, **28. 3. 2022**, na elektronski naslov uredništva: krajevnenovice@bogensperk.si. Članke, prejete po tem datumu, bomo objavili v okviru možnosti. Avtorje prispevkov in naročnike oglasov naprošamo, naj pri svojem pisanju in oblikovanju upoštevajo navodila, ki so objavljena na spletni strani Občine Šmartno pri Litiji.

Izdajatelj:

Javni zavod Bogenšperk

Odgovorni urednik:

dr. Jernej Kotar

Uredniški odbor:

Katarina Kragelj, Domen Merzel,
Matjaž Hostnik, Manca Vidic in Uroš Pušnik

Jezikovni pregled:

Janoš Železnik

Naslovna fotografija:

Šmartno pri Litiji leta 1899

Foto:

Domoznanska zbirka Knjižnice Litija

Prelom in tisk:

Graf Littus Janez Bric, s. p.;
Biro servis – Mlakar Gorazd, s. p., Ustje 7,
1275 Šmartno pri Litiji

<https://obcina.smartno.si/mediji/krajevne-novice/>

Glasilo izhaja v nakladi
1800 izvodov in je brezplačno.

ISSN 2463-8579

Ob začetku novega leta

Za nami je že mesec in pol novega leta, v katerem smo vstopili polni načrtov, želja in pričakovanj. Vsi si gotovo zelo želimo, da bi bilo boljše od preteklih dveh let in da naših življenj ne bi več krojili pandemija in z njo povezani ukrepi. V dnevi, ko pišem te uvodne misli, vsak dan dosegamo nove neslavne rekorde dnevnih okužb, zato lahko le izrazim upanje, da se bodo razmere kmalu umirile. K temu pa lahko vsak prispeva svoj delež. Pojdimo raje k vedrejšim temam. Pred kratkim smo obeležili Prešernov dan, osrednji slovenski kulturni praznik, zato tudi letošnjo februarško številko posvečamo našim lokalnim kulturnikom. Kljub majhnosti kraja se lahko pohvalimo s pestrim kulturnim življenjem, za razvoj katerega so zaslužni ustano-

ve, društva in predani posamezniki. Veseli nas lahko vključevanje mladih, saj to pomeni, da se nam za prihodnost ni treba bati. Lokalna skupnost si mora prizadevati za krepitev pripadnosti ljudi domačemu kraju, to pa lahko dosežemo na več načinov, tudi z dobrim poznavanjem zgodovine. Šmarčani in prebivalci ostalih krajev po naši občini še vedno precej slabo poznamo in cenimo našo preteklost. Prav zato nas je konec lanskega leta zelo razveselil izid monumentalnega dela naše občanke, gospe Ide Dolšek, z naslovom Mostovi časa. V njem je avtorica pozabi iztrgala številna dragocena pričevanja in spomine ter jih v pisani besedi ohranila za naslednje generacije. Upam, da bo lokalna skupnost prepoznala izjemno delo gospe Dolšek in da bo knjiga našla pot do čim večjega števila bralcev. Kdor je zamudil njeno javno predstavitev v novembru, pa bo več o njenem nastajanju izvedel v tokratnem intervjuju.

dr. Jernej Kotar, odgovorni urednik

KRI REŠUJE ŽIVLJENJA. MOJA KRI – VARNA KRI.

ZAME, ZATE, ZA VSAKOGAR.

Daj majhen delček sebe za dobro drugega. RKS Območno združenje Litija vabi krvodajalke in krvodajalce, da se udeležijo krvodajalske akcije, ki bo **1. in 2. marca 2022 v prostorih OŠ Gradec v Litiji.**

KRI je nenadomestljivo zdravilo, pri zagotavljanju krvi pa si pomagamo lahko le ljudje med seboj.
Vljudno vabljeni!

RKS OZ LITIJA

Obvestilo

Občankam in občanom občine Šmartno pri Litiji so vsak torek od 8.00 do 10.00 odprta vrata direktorja občinske uprave za obravnavo aktualne problematike občinske narave. Obvezna je predhodna najava preko elektronske pošte rajko.grimsic@smartno-litija.si oziroma preko telefona 01 896 28 00. Po izvedeni najavi vam bosta potrjena ura in datum sestanka.

Rajko Grimšič, direktor občinske uprave

Šest občin prejelo naziv Branju prijazna občina

Avtorica članka: Vesna Horžen

Združenje splošnih knjižnic, Skupnost občin Slovenije in Ministrstvo za kulturo RS so že petič podelili nazive slovenskim občinam, ki posebno pozornost posvečajo knjigi, bralni pismenosti in kulturi.

(Grosuplje, 3. december 2021) Združenje splošnih knjižnic, Skupnost občin Slovenije in Ministrstvo za kulturo RS so na Ta veseli dan kulture že peto leto zapored podelili nazive Branju prijazna občina. Naziv, ki je namenjen spodbujanju aktivnosti lokalne skupnosti za izboljšanje bralne pismenosti in kulture, so tokrat prejele občine: Kozje, Lendava, Ribnica, Mestna občina Slovenj Gradec, Trbovlje in Vodice.

Od leta 2017 je nazive Branju prijazna občina prejelo 52 občin. Naziv je veljaven tri leta, po tem obdobju pa prejemnica naziva strokovni komisiji ponovno predstavi svoje nove projekte na tem področju. V letošnjem letu je komisija naziv za nadaljnja tri leta potrdila 12 občinam: Brežice, Dolenjske Toplice, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Hrpelje - Kozina, Jesenice, Medvode, Slovenske Konjice, Šmartno pri Litiji, Tržič in Zreče. Občine so pomembni dejavniki pri spodbujanju branja. Javni natečaj Branju prijazna občina je nastal, da bi občine spodbudili k aktivnejši vlogi v lokalni skupnosti, da z zavestnim načrtovanjem, oblikovanjem in postavljanjem ciljev na tem področju sodelujejo pri izboljševanju bralne pismenosti in bralne kulture med prebivalci Republike Slovenije. Občine v svojih vlogah za pridobitev naziva izkazujejo visoko zavedanje o pomenu branja in knjige skozi odnos do knjižnične dejavnosti kot obvezne javne službe, še pomembnejše pa tudi z lastnim razmislekom in ustvarjalnimi projekti.

Vesna Horžen, predsednica Združenja splošnih knjižnic, je o delu strokovne komisije in projektu povedala: »Občine, ki so pridobile naziv, prepoznajo področje knjige in branja kot enega od strateških področij v svoji lokalni skupnosti, kar dokazujejo s svojimi razvojnimi dokumenti na področju kulture, kjer ima vse, kar je povezano s knjigo, posebno mesto. Občine so se tvorno vključile v oblikovanje dejavnosti na področju spodbujanja branja in podpore knjigi kot partnerji

in zavezniki tako v sodelovanju s knjižnicami, kot tudi samostojno in v povezavi z drugimi ustanovami pri razvoju različnih projektov, dejavnosti in dogodkov. Z aktivnostmi za spodbujanje branja izboljšujejo bivanjsko raven svojih prebivalcev na socialnem, ekonomskem in kulturnem področju ter jim omogočajo, da kakovostno preživljajo čas, krepijo družinske vezi, se izobražujejo, raziskujejo in se povezujejo med seboj. Zavedanje o pomenu branja pa ni samo produkt tega posebnege časa, ampak je, sodeč po predstavljenih programih, del identitete lokalne skupnosti in s tem narodne zavesti.«

Dogodek ob podelitvi nazivov, ki ga organizira Združenje splošnih knjižnic na Ta veseli dan kulture, je v letu 2021 gostilo **Ministrstvo za kulturo** in v njegovem imenu je občine, prejemnice naziva, takole nagovorila **državna sekretarka, dr. Ignacija Fridl Jarc**: »Tretjega decembra, na rojstni dan pesnika Franceta Prešerna, Slovenija praznuje Ta veseli dan kulture. V letu, ko častimo 30. obletnico naše samostojne države, in v mesecu, ko Slovenija zaključuje predsedovanje Svetu Evropske unije, je Prešernov klic o »edinosti, sreči in spravi« iz naše nacionalne himne Zdravljice in iz časov, ko svoboda besede ni bila samoumevna, v današnje razmere, ko se vsi soočamo s težko epidemijo, poziv, da kljub oteženim možnostim za druženje lahko v sebi ohranjamo radost nad dosežki evropskega prostora na področju spoštovanja človekovih pravic, tudi pravice do govora, pisanja, ustvarjanja, vedenja in znanja. Prav

knjiga je bila tista, ki je vse našete vrednote ponesla med ljudi. Enako poslanstvo ohranja danes projekt Branju prijazna občina, ki ga je leta 2016 v sodelovanju s Skupnostjo občin Slovenije in Ministrstvom za kulturo Republike Slovenije zasnovalo Združenje splošnih knjižnic in v okviru katerega se od leta 2017 podeljuje naziv Branju prijazna občina. Njegov namen je na občinskem nivoju vzpostavljati in zagotavljati možnosti za več in boljše branje občanov in občanov vseh generacij ter si prizadevati za boljše dostopnost knjige, ki zmore učiti, razsvetljevati razum, bodriti srce, krepiti domišljijo, spodbujati ustvarjalnost, povezovati na videz nezdržljive svetove, nagovarjati posameznika k iskanju drugega in drugačnega ter spreminjati skupnost. Veseli smo, da se pomena knjige, bralne pismenosti in bralne kulture zaveda vedno več slovenskih občin, tudi letošnje prejemnice naziva, za kar jim Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije izreka zahvalo in čestitke.«

Peter Misja, predsednik Skupnosti občin Slovenije, razmišlja takole: »Ob vseh izzivih današnjega časa in stalnih tehnoloških dražljajih je odklop od vsakdana poseben trenutek, še posebej, ko ga začnimo s knjigo. Tega se dobro zavedajo danes nagrajene občine. Občine, ki so na današnji prireditvi podaljšale veljavnost certifikata in tiste, ki so ga letos pridobile prvič, s svojimi dobrimi, držnimi in inovativnimi pristopi ter infrastrukturnimi bogatitvami, izražajo veliko mero skrbi za bralno kulturo in vedo, da je branje nepogrešljiva začimba življenja.«

Problematika predšolske vzgoje v naši občini

Avtor članka: Milan Izlakar

Letos bo minilo dvajset let od ustanovitve naše občine in vsaj drugo polovico tega obdobja se lokalna skupnost tako ali drugače sooča s prostorsko problematiko predšolske vzgoje. V zadnjih letih je to področje za organe naše občine celo prioritarno. Slednje se da sklepiti tudi po naročilih različnih študij in projektnih zasnov rešitev novega vrtca, ki jih je naročilo občinsko vodstvo; za občane bi bil tako zelo zanimiv in dobrodošel podatek o tem, koliko je to stalo šmarske davkoplačevalce. Po drugi strani pa se je prostorska stiska reševala tudi z ureditvijo ustreznih prostorov pri zasebnih ponudnikih, pri čemer plačevanje najemnine tudi ni zanemarljivo dejstvo.

Milan Izlakar

Omenjeno se je med drugim opravičevalo s postopki spremembe občinskega prostorskega načrta (OPN), ki naj bi omogočil gradnjo na najprimernejši lokaciji, to je pri osnovni šoli. Slednjemu ni oporekala ne lokalna politika niti strokovna javnost. Zato je v jeseni 2021 sledilo toliko večje presenečenje, ko je bila objavljena novica, da so pristojni občinski organi sprejeli odločitev o gradnji novega vrtca na lokaciji sedanjega – na Ustju, v soseščini kulturnega doma. Prvo, kar čudi

(vsaj po uradno dostopnih informacijah), je odsotnost predstavitve ekonomske in primerjalne analize obeh navedenih lokacij. Kaj je prednost in kaj slabost prve in druge opcije? Tako lahko samo do-

mnevam, da je bila za občane izbrana cenovno ugodnejša opcija. Torej, katera varianta je tista, ki bo prinesla največ pozitivnih učinkov tako za občino, ki je po zakonodaji odgovorna za področje, kot stroko in nenazadnje občane? Menim, da bi morala župan in občinska uprava in ne nazadnje občinski svet vključiti javnost ali vsaj enakovredno upoštevati vse kriterije, ki so botrovali tovrstni odločitvi. Sprašujem se namreč, ali je potrebno v celoti rušiti objekt, ki sicer nosi letnico izgradnje 1977, ob dejstvu, da je veliko (tudi stanovanjskih) objektov starejših in se jih je dalo z ustrežno rekonstrukcijo obdržati namenu. Ali ni bilo mogoče ekonomsko in predvsem družbeno odgovorno pretehtati opcijo, da se objekt v bodoče nameni za dejavnosti, za katere v naši sredini prav tako primanjkuje prostorov (medgeneracijsko središče, prostori za društva).

Da ne bo pomote, da sem z zapisanim proti gradnji novega osrednjega vrtca, in verjamem, da tako meni tudi velika večina naših občanov. In drži, da so mi kot bivšemu županu situacija in okoliščine, ki ovirajo hitrejša odločanja, bolj poznane kot večini naših občanov, vendar kljub temu praktično ne razpolagam s podatki o ekonomski upravičenosti izbranega projekta in lokacije. Prepričan sem, da je tovrstne kritične javnosti v naši občini veliko, zato si zaslužimo pojasnila na vsa odprta vprašanja, ki so vezana na to odločitev. Kdo bo torej prevzel odgovornost? Je slednja izključno na strani župana? Ima svoj del krivde občinska uprava? In ne nazadnje, kje vidi odgovornost ostalih 16 izvoljenih predstavnikov (občinski svetniki) naše lokalne skupnosti? Že sedaj je jasno, da bo šmarske davkoplačevalce odlaganje začetka prepotrebne gradnje močno udarilo po žepu, saj se bo projekt zaradi podražitev, ki smo jim priča v zadnjem letu, močno podražil. Da ostalih težav, ki spremljajo trenutno izvajanje predšolske vzgoje in varstva in bremenijo tako njene izvajalce kot starše in se ne nazadnje poznajo tudi na odhodkih iz občinske blagajne, niti posebej ne omenjam. Torej, kdaj in za koliko denarja bomo dobili nov vrtec v Šmartnem in kdo bo torej prevzel odgovornost?

Mostovi časa

Vprašanja postavil: dr. Jernej Kotar

Novembra 2021 je izšla nova monografija naše občanke Ide Dolšek z naslovom Mostovi časa, ki jo tako po vsebini kot po obsegu upravičeno lahko označimo za monumentalno delo. Takoj po izidu je med našimi občankami in občani vzbudila veliko zanimanja in naletela na zelo topel sprejem. Veseli nas, da smo se lahko ob slovenskem kulturnem prazniku pogovorili z urednico knjige.

Gospa Dolšek, v imenu uredništva se vam iskreno zahvaljujem, da ste tako prijazno sprejeli naše povabilo k pogovoru. Verjamem, da ste v zadnjih mesecih od izida knjige prejeli veliko vprašanj in pohval. Dolga leta ste poučevali matematiko na naši osnovni šoli, bili ste tudi moja učiteljica. Za začetek nam prosim povejte, kdaj ste se začeli zanimati za zgodovino naših krajev in kaj je bil razlog za to?

Prav ponosna sem, da ste bili moj učenec, in se vam ob tej priložnosti zahvaljujem za vso pomoč ob nastajanju knjige **Mostovi časa**. Zahvaljujem pa se tudi za povabilo – prišlo je ob pravem času, ko sem se uspela po najbolj napornih mesecih pred izdajo knjige nekoliko oddahniti.

Zanimanje za zgodovino se je v meni vzbudilo ob delu s Folklorno skupino Javorje. Če smo se hoteli izogniti posnemanju ter želeli poustvariti ples s spremljajočimi navadami in običaji našega domačega območja, se je bilo potrebno odpraviti med ljudi. Hkrati pa sem na raznih seminarjih prišla v stik s strokovnjaki in se vključila v njihove projekte. Tako se je pričelo zapisovanje življenjepisov preprostih ljudi. Iz njihovih pripovedi so vele neponovljivost, radoživost in iskrenost; vzbudile so mi neizmerno spoštovanje in zavedanje, da jih nekoč, ko bodo pripovedovalci odšli, ne bo mogoče nikoli več slišati. Čim več takšnih zgodb nam uspe zapisati, slikovitejša podoba določenega časa in prostora se ohranja za prihajajoče rodove, med katerimi se bodo gotovo našli tudi različni raziskovalci, ki jim bo zbrano v pomoč pri njihovem delu.

Lara Koci in Ida Dolšek na predstavitvi knjige *Mostovi časa* 19. 11. 2021 (foto: Lojze Flisec)

Ali se morda spomnite, kdaj se vam je porodila ideja za pisanje knjige *Mostovi časa*?

Sprva sem se pridružila vabilu Stanke Sirk, tudi moje nekdanje učence, da se posvetiva našemu pisatelju Slavku Grumu. Med raziskovanjem sta se izrisali dve poti – Stanke se je posvetila njegovemu rodu, literarnemu opusu, predvsem pa temu, kako se Šmartno zrcali v njegovih delih, saj vemo, da je obiskoval šolo v Novem mestu, med počitnicami in prazniki ter tudi še potem, ko je študiral medicino na Dunaju in služboval v Ljubljani kot zdravnik, pa živel pri starših v Šmartnem, tu stkal prijateljstva in se vključil v kulturno življenje kraja ter v tem času kot umetnik dosegel svoj vrh; po odhodu v Zagorje ob Savi skoraj ni več prišel za pisateljsko pero. Mene pa je pot, tako kot pri *Nitih življenja* in zbirki folklornih pripovedi *Kaku se kej narod rihta*, vodila do pričevalcev. Ostalo je namreč še veliko belih lis, ki so kar klicale po tem, da jih srčni pripovedovalci zapolnijo. Res pa je tudi to, da so se ob nastajanju omenjenih knjig v mojem predalu nabirali tudi neuporabljeni drobci, dragoceni nastavki za novo zgodbo.

Kakšen je vaš način dela?

Moj način dela je bil pri vseh treh knjigah v bistvu enak. Potem ko je bila izbrana tema knjige, se je bilo potrebno odtrgati od pisalne mize in se napotiti k ljudem. To je v resnici najljubši del mojega dela. Vedno me je stik s ljudmi bogatil. Težko je to opisati, a iz zaupanja, ki se splete med izpraševalcem in pričevalcem, nastajajo presežki, ki se jim čudita in se jih veselita tako prvi kot drugi.

Pripovedovalka Zofija Vidic in Ida Dolšek, Šmartno leta 2019

Hvaležna sem pripovedovalcem, saj je prav zaradi njih in njihove povezanosti z zgodovino prednikov in vedenja o prostoru, v katerem živijo, Šmartno in njegovo zaledje s konca 19. in prve polovice 20. stoletja zaživelo v podobi folklornih pripovedi, se izrisalo z življenjepisih malih ljudi in se v knjigi *Mostovi časa* predstavilo kot pomembno gospodarsko, kulturno, šolsko in versko središče, ki je ljudem v času, ko premikanje iz kraja v kraj še zdaleč ni bilo tako samo-umevno kot danes, ponujalo skoraj vse, s čimer so se lahko pohvalila večja središča. Nezanemarljivo je tudi to, da ljudje niso bili samo ali pretežno le sprejemalci, ampak hkrati tudi ustvarjalci kulturnih, gospodar-

skih in duhovnih dobroti. Današnji čas nam govori, da bi bilo vredno kaj od tega ponovno obuditi v dobro izpraznjenega, nezadovoljnega posameznika in ranjenega planeta.

Tri knjige Ide Dolšek (foto: Stanka Sirk)

Lokalna zgodovina zadnja leta v svetu pridobiva na pomenu, tudi v učnih načrtih osnovnih in srednjih šol. Pogoji za njeno vključitev v pouk je njeno dobro poznavanje, to pa je mogoče le, če so na voljo strokovne študije. Kot zgodovinar namreč opažam, da Šmarčani svojo preteklost zelo slabo poznamo, saj se zlasti s starejšimi obdobji doslej še nihče ni resneje ukvarjal. Ali ste morda imeli pri pisanju monografije kakšne težave zaradi pomanjkanja strokovne literature?

Knjiga ima v prvi vrsti memoarski značaj in je zamišljena kot mozaik zgodb, ki ne nagovarjajo samo na razumskem nivoju – ko bo bralec knjigo zaprl, naj bi v njem ostalo občutenje določenega prostora, ljudi in njihovih medsebojnih srečevanj. Barvitosti posameznih pripovedi, ki niso prefiltrirane skozi pogled »vsevednega pripovedovalca«, naj bi v njem pustile odtise nekega drugega časa.

Pa vendar knjiga na določenih mestih skuša pričevanja podkrepiti z že zbranimi zgodovinskimi podatki. V takih primerih nisem razmišljala, kaj vse Šmarčanom še manjka, ampak sem bila vesela prav vsake drobne brošure, ki je izšla v kraju ali o kraju. Gotovo bo treba še marsikaj postoriti, a tega, kar je že nastalo, ne gre podcenjevati, prav vse je dragoceno. Seveda pa sem si pomagala tudi z arhivskimi viri in zapisi v takratnih časopisih.

Knjiga *Mostovi časa* je prava zakladnica podatkov o preteklosti naših krajev in njihovih ljudi. Zapisi ustnih pričevanj starejših občanov so neprecenljivega pomena, saj trajno ohranjajo vedenje, ki bi sicer zagotovo izginilo. Zapisali ste veliko pričevanj, zanima pa me, kako ste prišli v stik z intervjuvanci? So vas morda na nekatere opozorili vaši znanci?

Kot sem že povedala, že od nekdaj rada hodim med ljudi – sprašujem, poslušam in zapisujem. Če sem sprva kar potrkala in vstopila, mi je kasneje informacijska tehnologija omogočila spodobno najavo, v času epidemije pa tudi pogovor na daljavo. Mreža poznanstev se je polnila tudi z nje-

no pomočjo. Je pa res, da sem bila vedno in povsod prijazno sprejeta, kar potrjuje že tolikokrat zapisano misel, da smo Slovenci gostoljuben narod. Sorodnike Slavka Gruma, njegovo zadnjo medicinsko sestro Dini Senčar, Črta Škodlarja, sina Grumovega prijatelja slikarja Čora Škodlarja, in še nekatere druge mi je priporočila Stanka Sirk. K sodelovanju nisem nikoli vabila javno, pogosto pa sem se oprijela priporočil pripovedovalcev, ki sem jih tisti čas intervjuvala. Pri nekaterih sem se želela še oglasiti, a so, žal, za vedno odšli pred mojim obiskom.

Pri pisanju tako obsežne monografije človek potrebuje pomoč. Nam lahko zaupate, kdo je vam najbolj pomagal?

Seveda ... S Stanko Sirk sva sodelovali že pri prvih dveh knjigah, pri **Mostovih časa** pa kar dolgih sedem let, ki so v resnici minila, kot bi mignil. Včasih se je pošalila, da sva takšni kot Laž in Prilažič iz neke zgodbe Frana Milčinskega: ena odpre, druga dokonča in tako naprej. Ves čas sva se podpirali in se dopolnjevali s svojimi različnimi strokovnimi znanji in vzpodbudami. Spremljala naju je misel, da je knjiga **Mostovi časa** šele polovica projekta, ki sva ga nameravali zapreti leta 2021. Delo bo v tistem delu, v katerem se posveča spominom na pisatelja dr. Slavka Gruma, namreč dobilo svojo literarnozgodovinsko nadgradnjo v Stankini knjigi **Grumova šifra**.

Priznati moram, da je bil zame, po stroki učiteljico matematike, spraviti že oblikovano besedilo in dopolnjujoče fotografije v knjigo prevelik zalogaj, zato sem hvaležno sprejemala Stankino strokovno pomoč. Kot knjižničarka in profesorica slovenščine ve, kako se knjigam streže – postavila je strukturo knjige in naslovnico, izluščila teme, lektorirala, sodelovala z oblikovalcem in še kaj. Obe sva imeli polne roke dela. Cilji in želje se uresničujejo le v iskrenem timskem delu, pri katerem ni tekmovalnosti in občutka ogroženosti, ampak volja za sprejemanje drugačnosti in negovanje medsebojnih odnosov.

Knjiga je opremljena z bogatim, dosledno tudi nepoznanim slikovnim gradivom. Pri meni so največ pozornosti vzbudile stare fotografije gradov. Skoraj prepričan sem bil, da sem videl že skoraj vse obstoječe posnetke, vendar ste jih vi izbrskali in objavili še kar nekaj. Ali ste že pred začetkom pisanja knjige vedeli, da nekateri domačini še vedno hranijo tako bogato fotografsko gradivo?

Pripovedovalci, s katerimi sem se srečevala, se zavedajo pomembnosti slikovne in pisne zapuščine. Nekateri hranijo tudi podarjene dragocenosti svojih že umrlih sorodnikov in razmišljajo, komu bi jih zapustili. Žal pa je večina očuvanega gradiva, predvsem mislim na fotografije, slabo dokumentirana s pripisom o času nastanka in vsebini posnetka. Slikovno gradivo sem iskala tudi mimo pripovedovalcev. Tega ni nikjer kar

Fotografije iz knjige *Mostovi časa* so vabile na predstavitev in k branju, Staretov trg, november 2021 (foto: Stanka Sirk).

pri roki, navadno je spravljeno v orumeneli škatli, kovčku ali albumu in največkrat so se pričevalci čudili, da to, kar stoji nekje tam na zgornji polici omare ali v zadnjem predalu, sploh še koga zanima. Tako pozabljene kot te so včasih tudi fotografije, ki visijo na stenah in so v starih hišah postale del inventarja, ljudje, ki so se tako ponosno postavili pred fotografa, pa skoraj pozabljeni. Ko takšna slika priroma do rok pričevalca, se sproži tok spominov. Prav fotografija je bila pogosto tisti sprožilec, most, ki ga je vodil v čas otroštva ali še dlje.

Kateri je bil vaš glavni motiv za pisanje te monografije? Kaj ste želeli z njo doseči?

Vodila sta me dva motiva – prikazati gospodarski, socialni, kulturni in duhovni utrip Šmartnega pri Litiji in okolice v prvi polovici 20. stoletja ter v ta prostor in čas umestiti Slavka Gruma. Stanka Sirk je poiskala njegove prednike in še živeče sorodnike, kar ni bilo vedno enostavno, saj so bile sledi ponekod že skoraj povsem zabrisane. Lovili sva zadnje trenutke, ko je bilo še možno najti tanko brv in se po njej vrniti v preteklost.

A sreča je, če človek dobi več, kot si je upal želeti. V zapisanih spominih lahko prebiramo nekatere tako tankočutne izpovedi, da bi lahko služile kot snov in navdih umetniku: žanjice, ki se izpod vročega sonca umaknejo v brezenško cerkev in poležejo po hladnih kamnitih tleh; zborovodja Gruden, ki kleči pred odprtimi šolskim oknom in lovi zvoke cerkvenih orgel, saj sam iz njih, ker so tako ukazali oblastniki, ne sme več izvažljati melodij; šolarke, ki med vojno poizkušajo omehčati trdo srce nemške učiteljice in ji tako slovesno, nekoliko privzdignjeno nosijo torbico, a jih vedno znova prizemlji njena osorna beseda; pa tu je še pomenljiva sanjska pravljica kiparja Bojana Štineta o

srečanju s tremi medvedi, ki jo bralci lahko preberejo prav na koncu knjige. Še bi lahko naštevala, a naj bo to dovolj za prijazno vabilo k branju.

Trenutno zagotovo sodite med najboljše poznavalce novejših obdobij naše lokalne zgodovine in zdi se mi, da vsega svojega znanja še niste prelili na papir. Ali morda v prihodnjih letih načrtujete izdajo še kakšne knjige?

Prav gotovo je še veliko vsebin, ki bi si zaslužile svojo knjigo, in te bodo, glede na izobražene mlade strokovnjake, ki živijo in delajo pri nas, gotovo tudi nastale. Sama pa si srčno želim, da bi v naši občini dobil dramatik dr. Slavko Grum, ki je bil rojen leta 1901 v Šmartnem pri Litiji, svojo spominsko sobo, v kateri bi ga predstavili kot literata, avtorja najlepših ljubezenskih pisem na Slovenskem, zdravnika, humanista, esteta. Vzporedno bi postavili stalno razstavo oblačilne kulture litijskega Posavja s konca 19. in prve polovice 20. stoletja ter predstavili tudi spremljajoče podperne obrti. Vse te vsebine so že dobro raziskane. Zaslužijo, da jih z ohranjenimi dokumenti, ekspanati, rekonstrukcijami in sodobnimi tehnologijami predstavimo širši javnosti in s to pridobitvijo oplemenitimo učno in turistično podobo našega kraja.

Gospa Dolšek, za nama je zelo prijeten pogovor. Še enkrat vam čestitam ob izidu knjige in vam izrekam vse pohvale. Kot sem kmalu po njenem izidu odgovoril na vprašanje neke gospe, je knjiga monumentalno in temeljno delo, ki ne bo nikoli izgubilo na relevantnosti, zato bodo po njem posegale še številne generacije zanamcev. V imenu uredništva vam želim vse dobro in veliko uspeha pri raziskovanju še naprej.

VRTEC CICIBAN

Za Povrtmi 6, 1275 Šmartno pri Litiji, Tel.: 01/ 898 73 25, pomocnica@vrtecciciban.si

VPIS PREDŠOLSКИH OTROK V VRTEC CICIBAN ZA LETO 2022/2023

Obrazce **Vloga za vpis otroka v vrtec Ciciban** dobite na spletni strani vrta v zavihku Dokumenti (www.os-smartnolitija.si/dokumenti-vrtec).

Izpolnjene vloge pošljite po pošti na naslov: **Osnovna šola Šmartno, Pungrt 9, 1275 Šmartno pri Litiji,**

OD 1. MARCA DO VKLJUČNO 15. MARCA 2022.

V primeru, da bo prijav za sprejem otrok v programe vrta več kot je prostih mest, bo o sprejemu odločala Komisija za sprejem otrok v vrtec.

Osnovna
šola
Šmartno pri Litiji

8 KROGOV ODLIČNOSTI

V ponedeljek, 15. 11. 2021, smo na matični šoli OŠ Šmartno pri Litiji izvedli kulturni dan z naslovom »8 krogov odličnosti«. Zasnovan je bil po predlogi predavatelja Janija Prgiča in njegove knjige. Vsak razred je dan preživel z razrednikom in sorazrednikom ali nadomestnim učiteljem. Preko iger in pogovora so učenci spoznali kroge odličnosti: odgovornost, predanost, govori z dobrim namenom, napake dišijo po uspehu, inte-

griteto, to je to, fleksibilnost in uravnoveženost.

Zadnji dve uri je vsak razred ustvarjal v slogu enega izmed krogov. Učenci 6. razreda so v povezavi s krogom »govori z dobrim namenom« likovno opremili kamne in nanje napisali lepo misel. Učenci 7. razreda so si

6. a

rekli »to je to« in izdelali okvir za fotografijo, da bodo vanj ujeli posebne trenutke. Učenci 8. razreda so se vživeli v krog predanosti in začeli z izdelovanjem zimske dekoracije za šolske hodnike. Učenci 9. razreda pa so ugotovili, da se na napakah učimo. Izdelali so svoje radirke, ki bodo brisale napake še dolgo časa, saj so nastale precej velike. Dan je še prehitro minil, ob spodnjih fotografijah pa si lahko ogledate nekaj utrinkov.

Brigita Lindič

8. c

PLESNO TEKMOVANJE IN MODNA REVIJA

V petek, 24. decembra, so učenci že tradiciionalno sproščeno zaključili koledarsko leto. Ob upoštevanju vseh varnostnih ukrepov so se zbrali na prireditvi v športni dvorani. Na začetku je v počastitev državnega praznika, dneva samostojnosti in enotnosti, zazvenela slovenska himna.

Za praznično vzdušje so poskrbeli člani MPZ pod vodstvom zborovodkinje Tadeje Kreča, ki so se predstavili s tremi božičnimi pesmimi. Posebnost letošnje prireditve je bila modna revija. Manekenke, ki so se sprehodile po modni pisti, so predstavile oblačila in modne dodatke nekdanje tovarne usnja.

Osrednji del prireditve VESELO V NOVO LETO je bil namenjen plesnemu tekmovanju. Lani ga zaradi zaprtja šol ni bilo, tako da so se letos plesalci podali na plesni podij z veliko mero treme. Ta je ob glasni podpori publike kmalu izpuhtela in plesni pari (posebej v kategoriji 6. in 7. razred ter 8. in 9. razred) so se uigrano zavrteli v ritmični dunajskega in angleškega valčka, bluesa, disco foxa, tanga, polke, ča-ča-ča-ja in foxtrota. Najboljši v vsaki kategoriji so iz rok ravnateljja prejeli priznanje za uspešen nastop.

Program sta popestrili dve skupini deklic z razredne stopnje, ki vadijo ritmično gimnastiko pod mentorstvom učiteljice Sandre Kapus. Piko na i sproščnemu vzdušju je s svojim prihodom dodal dedek Mraz, oblečen v topel krznen plašč in s kučmo na glavi – obojim izdelanim pred davnimi leti v tovarni usnja.

Danica Sedevecič

SPOMIN NA USNJARSKO DEDIŠČINO V ŠMARTNEM

Ob šmarski obvoznici, kjer je sedaj nova industrijska cona, je stala velika tovarna, Industrija usnja Vrhnika ali na kratko USNJARNA. Začetnik tovarne usnja v Šmartnem je bil Anton Knaflič, ki je sredi 19. stoletja začel z obrtniško izdelavo spodnjega usnja za čevlje. Antonov sin Franc, ki je nadaljeval očetovo delo, je vlagal v nove stroje in razvil lastno blagovno znamko, izjemno cenjeno zaradi visoke kvalitete. Zaradi družinske tradicije lastništva so v Šmartnem govorili le še o »Knafličevi usnjarni«, ki pa je po 2. svetovni vojni prešla v državno last. V letih poslovanja, zaznamovanih z vzponi in padci, je bila tovarna ena večjih proizvajalk usnja in krzna ter usnjenih in krznenih oblačil v Sloveniji. V najboljših časih je zaposlovala okoli 800 ljudi. To pa pomeni, da

je »dajala kruh« velikemu delu Šmarčanov in okoličanov.

Ker gre za pomembno dediščino našega kraja, smo se odločili, da jo na kratko predstavimo učencem. Po letu 2003, ko je tovarna po letih životarjenja dokončno zaprla vrata, se je namreč za njo zabrisala skoraj sleherna sled. Kot spomin in opomin so ostale prazne tovarniške hale, ki šele v zadnjih letih dobivajo novo podobo v krajevni industrijski coni.

V šolski avli je bila od sredine decembra na ogled razstava, ki je prikazovala razvoj usnjarne. Na ogled je bilo usnje, izdelano v tovarni, ter primerki oblačil, ki so jih skrojile in sešile spretno šmarske šivilje. S pomočjo učencev in zunanjih sodelavcev smo zbrali predmete, povezane z delovanjem podjetja – plakate, kataloge izdelkov, spominske krožnike in značke, vse označeno z blagovno znamko IUV.

Za zadnji šolski dan v koledarskem letu, ki je na šoli po tradiciji praznično obarvan, pa smo pripravili pravo modno revijo oblačil in modnih dodatkov tovarne usnja. Učenke so se kot prave manekenke sprehodile po modni pisti ter najprej prikazale pomladno-jesensko kolekcijo usnjenih jaken in kostimov, sledila je predstavitev zimskih krznenih in s krznom podloženih usnjenih jaken, na koncu pa so se olupšale z lisičjimi ovratnimi kožuškami in torbicami. Občinstvo jih je ob vsakem prehodu po modni brvi nagradilo z glasnim aplavzom. Piko na i je s svojim prihodom dodal dedek Mraz, oblečen v topel krznen plašč in s kučmo na glavi – obojim izdelanim pred davnimi leti v tovarni usnja.

Z razstavo in modno revijo smo obudili spomin na nekdanje usnjarske čase v Šmartnem in vsem, ki so premladi, da bi poznali ta delček domače preteklosti, približali pozabljeno dediščino naših babic in dedkov.

Danica Sedevecič

RAZSTAVA: 30 LET SLOVENSKEGA TOLARJA

V počastitev dneva samostojnosti in enotnosti so učenci 7. a in b razreda v okviru pouka etike (DKE) pripravili razstavo o slovenskem toljarju. Natanko pred 30 leti smo namreč Slovenci v novoustanovljeni državi dobili tudi svojo valuto SLOVENSKI TOLAR, prvi in edini slovenski denar. Na razstavi so bili na ogled bankovci s pomembnimi osebnostmi, ki so zaznamovale našo zgodovino, redni kovanci z živalskimi motivi ter priložnostni spominski kovanci. S pomočjo spleta so izbrskali tudi nekaj zanimivosti, kot npr. to, da je ob sprejetju skupne evrop-

ske valute 1. 1. 2007 en evro veljal 239,64 SIT in da so bankovce tiskali v Združenem kraljestvu, kovance pa kovali na Slovaškem.

Danica Sedevecič

DEKD 2021: DOBER TEK!

Z objavami zgodb in receptov za stare jedi se pridružujemo aktivnostim ob imenovanju Slovenije za nosilko naziva Evropska gastronomska regija 2021.

Projekt učencev OŠ Šmartno pri Litiji: KAJ PA IZ LONCA DIŠI

Pripovedi o prehrani nekoč in danes

Pripovedovalec: Lojze Flisek, Vrata, Šmartno pri Litiji

V času mojega otroštva smo jedli zelo enostavne, preproste jedi, predvsem pa v skromnih količinah, ker je bilo pomanjkanje, ponekod pa tudi velike družine. Za jedi smo uporabljali izključno sestavine, ki se jih je pridelalo doma, primerne letnim časom. V trgovini smo nabavljali samo sladkor, sol in olje, pa še to v majhnih količinah.

Za pripravo hrane je skrbel mama, včasih pa tudi teta. Hrana se je kuhala v glavnem v krušni peči, zelo redko na štedilniku. V pečici se je kuhalo v lončenih loncih, jedli pa smo iz skupne lončene sklede. Pri jedi se je uporabljala le žlica. Ostanke hrane po navadi ni bilo. Voda od pomivanja posode (pomije) se je uporabila za hrano prašičem. Za zajtrk smo jedli kavo (cikorijo) in kos kruha, včasih tudi umešana jajca. Kruh je bil črn, ječmenov ali koruzni. Samo za velike praznike smo imeli bel kruh. Za mamin ali očetov god pa smo imeli tudi štruco, ki je bila zamesena z mlekom (podobna mlečni štručki). Kosila so bila prilagojena letnim časom. Jedli smo ajdove ali koruzne žgance s kislim zeljem ali mlekom, v koščkih krompir s kolerabo (šara), zabeljen z ocvirki, cmoke z ocvirki ali slivami, orehove ali jajčne štruklje, ričet, krvavice, gobe, stročji fižol s krompirjem, zabeljen s smetano, matevža, fižolovo juho ... Ob nedeljah je bila goveja ali kokošja juha z domačimi rezanci, pražen krompir in zelena solata. Včasih pa tudi svinjska pečenka ali golaž, za večje praznike tudi prekajeno meso. Po navadi je bilo že v naprej določeno, za kaj se bo uporabil kateri kos mesa (za praznike, žetev, mlačev, trgatev, veliko noč, pusta ...). Malic ni bilo, razen kosa kruha. Večerje so bile tudi bolj skromne: kislo mleko, močnik, v oblicah krompir, kumare, prosojena kaša, koruzni žganci z mlekom, prežganka ... Čeprav je bilo meso redko na jedilniku, ga strogo nismo jedli ob petkih. Jedilnike ob večjih

praznikih so nam popestrili orehova potica, orehovi štrukeljčki, za veliko noč pa šunka in pirhi.

Pred jedjo smo vedno molili, začela je mama. Otroci smo pili v glavnem vodo, čaj ali kompot iz suhega sadja. Odrasli so pili enako kot otroci, pa tudi jabolčnik, kadar je bil. Pri hrani nisem bil izbirčen, saj smo morali jesti vse, ker drugega nisi dobil. Vedno sem si želel kakšne salame ali namazov, pa tega ni bilo. Namesto namaza smo imeli otroci na kruh posut sladkor in rahlo polit z vodo.

Zapisala Katja Cerjak, 8. c-razred

Primerjava prehranjevanja nekoč in danes je zelo zanimiva. Nekdaj je bilo meso na jedilniku le ob posebnih priložnostih (koline, ob smrti bližnjega, trgatev, žetev...). Danes je na jedilniku skoraj vsak dan. Poleg tega so nekoč jedli tisto, kar so pridelali doma: jajca, mleko, zelenjavo..., danes pa jemo hrano, ki jo kupimo v trgovinah. Včasih so jedli sezonsko hrano, danes pa temu ni več tako. Če si na primer pozimi zaželimo jabolko ali solato, gremo v trgovino in to kupimo. Včasih so jedli več enolončnic (fižolova juha, repa, zelje), danes jemo tega bolj malo. Prehranjujemo se bolj nezdravo, saj imamo vedno manj časa za pripravo obrokov in prehranjevanje. V velikih mestih doma praktično ni mogoče pridelati zdrave hrane. Nekateri mlajše mamice enostavno ne znajo kuhati, ker v to niso prisiljene in je lažje kupiti gotovo hrano. Med prebivalci podeželja in mesta so čedalje manjše razlike pri prehranjevanju, saj je hitri način življenja prisoten povsod.

Babičin recept: JOTA S KLOBASO

Sestavine: 0,5 kg kisle repe, 4 krompirji, kranjska klobasa, kuhan rjavi fižol, sol, poper, lovorjev list, žlica moke, 2 žlici olja, paradižnikova mezga, sladka paprika

Postopek: Kislo repo splahnemo pod mrzlo vodo in jo odcedimo, nato jo damo v večjo posodo, zalijemo s svežo vodo toliko, da je repa pokrita, in jo damo kuhat. Olupimo krompir, ga narežemo na kocke in ga skuhamo posebej. Tudi rjavi fižol skuhamo posebej, lahko že prejšnji dan. Vse sestavine zmešamo skupaj v loncu od repe. Dodamo še začimbe: sol, poper, mleto rdečo papriko, lovorjev list, paradižnikovo mezgo. Na olju prepražimo žlico moke ter dodamo prežganje k repi in ostalim sestavinam. Klobaso narežemo na kolobarje in jo vstavimo v lonec. Jota se na zmernem ognju kuha še eno uro, da se klobasa skuha in se vsi okusi povežejo med seboj. Ob jedi postrežemo kos domačega kruha.

Recept je po pripovedi svoje babice zapisal Jaša Golob, 8. b-razred.

Danica Sedevčič

ZIMSKA ŠOLA V NARAVI ZA ŠMARSKE ŠESTOŠOLCE

Letos so se učenci šmarske šole ponovno razveselili zimske šole v naravi, ki že vrsto let tradicionalno poteka na Treh kraljih na Pohorju. Na smučeh so uživali v prvem delov-

nem tednu po božično-novoletnih praznikih. Čeprav so zaradi epidemioloških razmer ZŠN zaključili že v četrtek, 6. 1., dan prej, kot so načrtovali, jim to ni pokvarilo vrste lepih vtisov, ki jim bodo ostali v spominu.

Zelo sem se veselil smučanja, po drugi strani pa me je malce skrbelo, saj že eno leto nisem stopil na smučiči. Na progi so učitelji smučanja postavili poligon. Učenci smo se eden po eden spuščali po njem. Med čakanjem sem si v glavi skušal predstavljati svojo vožnjo. Upal sem, da ne bom padel. Ko je končno napočil moj trenutek, sem se samozavestno spustil po progi. Zadovoljen s svojo vožnjo sem prismočal do učiteljice. Vsi smo pokazali svoje smučarske veščine, naslednji dan pa smo izvedeli, v katero skupino so nas uvrstili. Upal sem, da bom pristal v najboljši in želje so se mi uresničile. Bil sem zelo zadovoljen, kako dobro se je vse izšlo. Zvečer sem bil utrujen, a hkrati pomirjen, saj sem vedel, da mi smučanje ne bo povzročalo večjih težav.

Nejc Zaman

Ko smo prvi dan odšli na smučanje, mi ni bilo všeč, saj sem padla vsaj desetkrat. Mislila sem si, da tega športa ne bom nikoli vzljubila. Naslednji dan smo imeli tek na smučeh. Bilo je veliko bolj zanimivo kot prejšnji dan, a po kosilu nas je ponovno čakalo alpsko smučanje. Malce me je bilo strah, a učiteljica me je povabila, naj grem kar z njo na vlečnico. Pohvalila me je, da mi gre zelo dobro glede na to, da sem prvič v življenju smučala. Zelo sem bila vesela te pohvale. Še posebej všeč mi je bil zadnji dan, saj je ponoči zapadlo veliko novega snega. Spala sem bolj malo, saj smo s puncami predolgo klepetale. Če bi bilo mogoče, bi z veseljem še kdaj ponovila podobno izkušnjo.

Pia Čož

V sredo smo pri pouku izdelovali pohorsko smrečico iz papirja. Naš razred je bil v svojem prostoru in zaradi tega smo imeli več miru. Začela sem dobro, ampak kar naenkrat nisem znala več nadaljevati. Učiteljica mi je priskočila na pomoč in mi pokazala, kako se rob prepogne. S sošolkami, s katerimi smo bile skupaj v sobi, smo se med

delom pogovarjale, smejale, si pomagale in se zabavale. Kasneje smo izdelali še snežinko. Ta mi je odlično uspela. Na koncu smo na mizi iz vseh naših smrečic naredili gozd, učiteljica pa ga je slikala. Za zaključek smo fantom iz našega razreda punce predstavile igrico, ki smo jo same pripravile. Malo mi je bilo nerodno, a sem spoznala, da ni tako strašno nastopati. Fantje pa so nam zapeli pesmico, ki so se je sami spomnili. Bilo je res zabavno popoldne.

Tia Lovko

Vsi večeri v šoli v naravi so bili lepi, a vseeno mi je bil ta najlepši. Drugi večer smo odšli na nočni pohod. Zvezd na žalost nismo videli, saj je bilo oblačno, a učitelj Boštjan nam jih je kar z laserjem pričaral na nebo. Videli pa smo razsvetljeno mesto pod nami. Krasno je bilo! Zaprli smo oči in poslušali veter. Tiste minute sem bila sproščena, kot še nikoli poprej. Počasi smo se morali vrniti k hotelu. Ta večer mi bo v spominu zagotovo ostal vse življenje.

Ajda Jakopin

V sredo je pričelo snežiti, zato nismo mogli smučati. Učiteljice so nam pripravile različne dejavnosti. Ogledali smo si risanko Mali šef, ki mi je bila zanimiva, a prekratka. Potem smo odšli na bowling. Zame je bilo to prvič. Ugotovila sem, da so krogle zelo težke, sicer mi je bilo pa všeč. Za zaključek smo se igrali družabne igre. Ta dan mi je bil zelo všeč. Ampak škoda, da se nismo smučali.

Iris Peskar

Zimsko šolo v naravi sem nestrpnost čakal, saj sem prvič stopil na smučiči. Najbolj mi je bilo všeč, ko sem se prvič peljal z vlečnico. Nisem se peljal sam, ampak skupaj z učiteljico. Pokazala mi je, kako se pravilno držiš za sidro. Ko me je vlečnica povlekla, sem se zelo ustrašil. Še bolj močno sem prijel sidro. Potem sem užival v vožnji. Ko sem bil na vrhu smučišča, sem bil ponosen, da sem premagal strah. Užival sem ob pogledu na celo smučišče. Čeprav me je bilo vožnje z vlečnico malo strah, mi bo prva vožnja ostala v spominu.

Matic Možina
Simona Podlogar

Glasbena pravljica »Radovedna pikapolonica«

Avtor članka: Glasbena šola Litija - Šmartno

V Glasbeni šoli Litija - Šmartno smo pred kratkim posneli glasbeno pravljico »Radovedna pikapolonica«, ki jo je napisala naša profesorica Polona Demšar. Pravljica govori o pikapolonici, ki si je želela spoznati zimo.

Vsakoletna tradicija je, da glasbeno predstavo pripravimo z učen- ci inštrumentov in nanjo v začetku decembra povabimo vrtce iz

občin Litija in Šmartno pri Litiji. Ker pa letos zaradi epidemioloških razmer to ni bilo mogoče, smo jo posneli. Objavljena je na Youtube in na naši spletni strani. Odziv nanjo je odličen, saj v sami pravljici poleg zanimive zgodbe nastopajo še inštrumenti, ki jih poučujemo v naši glasbeni šoli.

Vabljeni k ogledu na naši spletni strani www.gslitijasmartno.si.

Novice iz Klišēja

Avtor članka: Lovro Klinc

DECEMBER 2021

December je bil kljub pandemiji kot vedno poln dogodkov. Mesec se je začel s kulturno izobraževalnim zgodbarjenjem bivšega člana, nato pa prešel v umetnost in ogled lučk v adventnem Zagrebu.

Decembrski dogodki so se začeli že v petek, 3. 12., z že dolgo trajajočim zgodbarjenjem. Tokrat se nam je predstavil bivši Klišejevc Aljaž Zupan, trenutni predsednik društva Lojtra. Naučil nas je veliko o študentskem delu, kako se je to razvijalo skozi leta, govorili pa smo tudi o mladinskem delu nasploh.

Hitro po pogovoru o mladinskem delu se je le-to v Klišēju spremenilo, saj je v soboto, 4. 12., potekal občni zbor, na katerem se je zamenjalo vodstvo kluba. Bivša predsednica Dani Sitar je nadomestila Ema Vavtar s podpredsednico Saro Rozina. Blagajničarka je še naprej ostala Neža Murn, vlogo tajnika pa je prevzel Mitja Juvan. Kot mentorica dijaške sekcije in svetnica Šols in Škis pa svoje delo nadaljuje Neža Stopar Koprivnikar. Novemu vodstvu želimo veliko sreče pri upravljanju Klišēja.

Zimske dni nam je močno polepšal tudi band Pavlov z izdajo albuma Predor. Prav zato smo se odločili za dogodek, na katerem so nam člani predstavili ustvarjanje albuma. Petek, 10. 12., smo tako preživeli ob glasbi ter zgodbi, povezani z razvojem le-te. Poslušanje skupine pa vam tudi močno priporočamo, njihov album lahko najdete na vseh večjih predvajalnih platformah.

Turobne decembrske dni nam je močno polepšal tudi adventni izlet v Zagreb. Klišje je poskrbel za organizacijo prevoza, po prihodu pa je vsak udeleženec imel proste roke. Tako so si lahko obiskovalci ogledali zagrebške božične luči ter se mirno sprehodili po adventnih ulicah.

Praznične dni smo zaključili 26. 12. s *Painting night*. Pod vodstvom dijakinje umetniške gimnazije Urške Sitar smo ustvarili slike. Za slikanje smo uporabljali lopatke in čopiče, vsakih 10 minut pa smo si napol končane umetnine izmenjali, tako da smo vse slike naredili s skupnimi močmi. Izdelke si boste nekaj časa lahko ogledali v sprednjih prostorih Klišēja.

Poleg določenih projektov se je veliko dogajalo tudi čez cel mesec. Tako so bile v sklopu projekta kupljene vstopnice za Hišo iluzij, ki jih je lahko, kdor je želel, odkupil po članski ceni. Prostori Klišēja pa so bili velik del decembra praznično okrašeni tudi z darili projekta Božiček za en dan, saj je bil Klišje zbiralno mesto zanje.

Klišje je v osnovi poleg študentskega tudi prostovoljni klub, kar se odraža tudi v ustvarjanju. Projekt Dobrodela štrikalnica je bil tako nominiran za naj prostovoljni projekt v Zasavju, glasovati pa je bilo možno do 31. 12. 2021. Velik del prostovoljnosti je tudi skrb za lokalno skupnost, s tem v mislih pa je Klišje okrasil smrečico v Šmartnem.

Še vedno pa poteka tudi projekt KlišAID, na katerega se lahko prijavite na e-mail naslov klise.aid@gmail.com. Projekt vam nudi anonimen pogovor oz. svetovanje, deluje pa pod okriljem razpisa Evropska solidarnostna enota Zavoda za razvoj mobilnosti mladih Movit.

JANUAR 2022

Januar je v Klišēju prinesel spremembe predvsem pri delovanju uradnih ur. Dogodki so bili organizirani v zimskem športnem duhu in razmišljanju o prihodnih za-

poslitvah, ki so pereča študentska tematika. Z novim letom je v Klišje prišel tudi nov urnik uradnih ur. Tako smo sedaj odprti vsak dan od ponedeljka do petka od 16.00 do 20.00. Na našem sedežu nas lahko za kopije, tiskanje, vezavo ... obiščete vsak dan, še vedno pa je možno poslati material za tiskanje na mail klub.klise@gmail.com. Urnik se bo naslednjič spremenil v mesecu juliju, ko nastopi poletni delovni čas. V času poletnih počitnic bo Klišje odprt v ponedeljek, sredo in petek od 16.00 do 20.00.

Zgodila se je tudi sprememba cenika, ki za člane prinaša večje ugodnosti, za nečlane pa cene, ki so bolj konkurenčne litijskim podjetjem, ki se s to storitvijo ukvarjajo profitno. Tako je sedaj cena črno-belih kopij za člane 0,02 €, za nečlane pa 0,1 €, barvne kopije pa so 0,04 € za člane in 0,5 € za nečlane. Cene ostalih storitev si lahko podrobneje preberete na naši spletni strani klise-klub.si. Mrzle januarske dni nam je polepšal izlet v Rateče, kjer smo se preizkusili v teku na smučeh. Uživali smo zaradi športne aktivnosti ter lepega vremena, saj je bil cel dan sončen. Na dolgih ravninah smo imeli možnost uporabiti klasično in skate (drsalno) tehniko teka na smučeh.

Klišje je v začetku leta poleg športnih vsebin organiziral tudi fotografranje za življenjepis. Sodelovanje v projektu je bilo za člane brezplačno, imeli pa so možnost pridobiti profesionalne fotografije, katerih glavna uporaba je v življenjepis. Ta dogodek je še posebej pomemben, saj je mnogim omogočil enkratno priložnost za pridobitev fotografije, ki je za možnost zaposlitve še kako pomembna.

Krajevna knjižnica v novem letu

Avtorica članka: Andreja Štuhec

Glede na nejasno situacijo zaradi epidemije dogodkov dolgoročno ob izteku leta ne moremo napovedati, bomo pa o organizaciji prireditvev v knjižnici obveščali preko ustaljenih komunikacijskih poti (najave na spletu, FB, obveščanje preko e-pošte).

V januarju bi se v osrednji knjižnici želeli srečati z domačima avtorjema, raziskovalcema in geološkima strokovnjakoma, dr.

Bogdanom Jurkovškom in dr. Teo Kolar Jurkovšek, ki sta izdala knjigo Fosili Slovenije. Dogovorjeno je tudi srečanje z avtorjem skladb in romanov Jernejem Dirnbekom, tudi članom zasedbe MI2. Približevanja naj bi konec meseca, 31. 1., oplemenitil pisatelj in dramatik Tone Partljič, želimo izvesti tudi Zanimivo znanost z Matejem Šuštaršičem, ki bi nam približal mikroskopiranje, nadaljevati z našimi srečevanji v bralnem klubu in pripravljati domoznanska srečevanja, ki bi nam s spoznanji iz preteklosti osmišljala poti.

Vsekakor pa je že dorečeno, da si boste v januarju v šmarski galeriji lahko ogledali fotografsko razstavo Foto Lila Litija z naslovom: Savske brežine malo drugače.

Prav tako potrjujemo, da se bomo z najmlajšimi srečevali na pravljičnih urah – vsak drugi četrtek ob 18. uri – prva ura pravljič v novem letu je bila 13. 1. 2022.

Ohranjanje in vzdrževanje kognitivnih in motoričnih spretnosti v starosti

Avtorica članka: Martina Simončič, delovna terapevtka

Tekom razvoja evolucije je človek razvil veliko spretnosti, ki so mu pomagale preživeti. Predvsem se je v tem procesu razvil dober in učinkovit gibalni sistem, ki ne more delovati brez ustrezno razvitih kognitivnih funkcij.

Od otroške dobe naprej, ob normalnem gibalnem in kognitivnem razvoju, vseskozi uporabljamo in preizkušamo svoje telo, kar nam omogoča aktivno življenje in doseganje zastavljenih ciljev. To se nadaljuje tudi v odraslo dobo, ko sicer z drugačnimi cilji prav tako stremimo k aktivnemu življenju in izpolnjevanju vseh življenjskih vlog. Večina ljudi si želi biti čimbolj samostojna tudi v starostni dobi, kadar se nemalokrat začnejo pojavljati ovire, ki jim na takšen ali drugačen način to omejujejo. Gibalne in miselne funkcije začnejo upadati. Da do tega ne bi prišlo oziroma da bi to za čim daljše časovno obdobje odložili, je ključnega pomena vzdrževanje stanja.

Delovni terapevti z ustreznimi izbranimi in

skrbno načrtovanimi aktivnostmi skrbimo za ohranjanje in vzdrževanje motoričnih in kognitivnih funkcij pri starostnikih z namenom ohranjanja in doseganja čim večje samostojnosti in posameznikovega najvišjega potenciala. Pri tem pa si pomagamo na različne načine. Največkrat z uporabo (terapevtskih) pripomočkov za krepitev spretnosti fine motorike (ki je ključnega pomena pri dnevnih aktivnostih oziroma skrbi zase in vključevanju v okupacije), za povečanje obsega gibov v ramenskem, komolčnem in zapestnem sklepu in za ohranjanje in krepitev mišične moči v rokah. Roke so namreč naše orodje za sprejemanje in izvrševanje ukazov centralnega živčnega sistema, za razliko od nog pa sodelujejo pri prav

vsaki aktivnosti oziroma okupaciji. Centralni živčni sistem torej igra ključno vlogo pri izvajanju aktivnega gibanja.

V Domu Tisje tako v sklopu delovne terapije potekajo skupinske in individualne aktivnosti, ki pripomorejo k ohranjanju in krepitvi kognitivnih in motoričnih spretnosti. Vsak dan poteka skupina – Trening kognitivnih funkcij – v sklopu katere že tretje leto zapored gojimo projekt Rastoča knjiga. Enkrat na teden pa v sklopu skupine uvajamo dan pisanja z roko, ki prinaša pozitivne učinke tako na motorične spretnosti rok kot tudi na kognitivne sposobnosti pisca. Po enotah poteka tudi jutranja telovadba z namenom ohranjanja, vzdrževanja in krepitve zdravlja stanovalcev in druge aktivnosti.

Lilin vrtiljak

Avtorica članka: Aleksandra Krnc

Naj vas kar takoj ob vstopu v novo leto prijazno povabimo na naši dve razstavi!

13. januarja so prostori gradu Bogenšperk dobili novo podobo, gostili bodo razstavo z naslovom »Slikarske poti«, ki jih rišejo slike štiriindvajsetih avtorjev, članov Lile. Obiskovalci si jo lahko ogledate v času odprtja gradu oziroma po dogovoru z Javnim zavodom Bogenšperk.

V tem mesecu bo v organizaciji JSKD na ogled še ena naša razstava, in sicer v knjižnici v Šmartnem. Predstavili se bodo člani LILE, tokrat s fotografskimi utrinki, ujetimi ob reki Savi.

Novo leto se je tudi za nas pričelo z veliko pridobitvijo! Kupili smo namreč grafično prešo in nam bodo zdaj grafike še en ustvarjalni izziv. Vse sekcije društva Lila so že zelo aktivne, pripravljamo analizo dela v letu 2021, ki je bilo kljub neprijetnim izre-

dnim razmeram in omejitvam zelo plodno in uspešno. V delu je program za leto 2022. Ustvarjalo in dogajalo se bo še in še! Spremljajte nas tudi na naši Facebook strani!

<https://www.facebook.com/groups/298002080625096/>

Iz dela RKS OZ Litija

Avtorici članka: Danica Sveršina in Irena Videc

OBISKI STAREJŠIH

V prazničnem decembru so prostovoljci krajevnih organizacij Rdečega križa obiskovali starejše, bolne ter invalidne osebe po domovih. Na obisk so se odpravili tudi v domove za starejše. Prostovoljci so obiske izvajali na varen način (po navodilih in ob upoštevanju vseh navodil in priporočil RKS in NIJZ). Vsak je bil vesel obiska, stiska roke, pogovora ob kavici ali čaju, voščila in drobne pozornosti. Tudi letos smo pošiljali voščilnice starejšim članom na dom ter tistim, ki starost preživljajo v domovih za starejše. Voščilnice so pripravili prostovoljci krajevnih organizacij Rdečega križa, in sicer KORK

Gradišče, Jevnica, Kresnice, Primskovo in Dole.

V teh časih, ko nam koronavirus še vedno ne dopušča normalnega življenja, nam vsem manjka več socialnih stikov, predvsem starejšim in osamljenim. Zato vsaka beseda, vsako voščilo, napisano ali izgovorjeno, polepša dan.

AKCIJA ZBIRANJA HRANE V LIDLU

V sodelovanju s trgovino Lidl smo od 1. 12. 2021 do 8. 1. 2022 zbirali hrano in ostale potrebščine za socialno ogrožene družine in posameznike. Zbiralna košara je bila polna hrane in ostalih potrebščin. Vsem, ki ste darovali, se najlepše zahvalujemo! Zahvaljujemo pa se tudi trgovini Lidl za pomoč pri ustvarjanju boljšega sveta.

OBISK OŠ LITIJA, PODRUŽNICE S PRILAGOJENIM PROGRAMOM

Epidemija koronavirusa je že drugo leto zapored onemogočila izvedbo prireditve

ob koncu koledarskega leta, ki so jo vsako leto pripravili učenci in učenke Podružnice s prilagojenim programom skupaj s svojimi učitelji. Malo pred počitnicami smo jih obiskali, voščili vsem skupaj ter jih razveselili z darili.

Nov medgeneracijski projekt za izboljšanje ustvarjalnosti starejših

Avtorica članka: Anita Molka

Delovanje Razvojnega centra Srca Slovenije na področju kakovostnejšega življenja starejših se bo v prihodnjih letih še okrepilo. Odboren je namreč nov projekt na programu Erasmus+ »Digitalne generacije«, pri katerem smo vodilni partner. Ostale sodelujoče države so Španija, Francija, Grčija in Bolgarija.

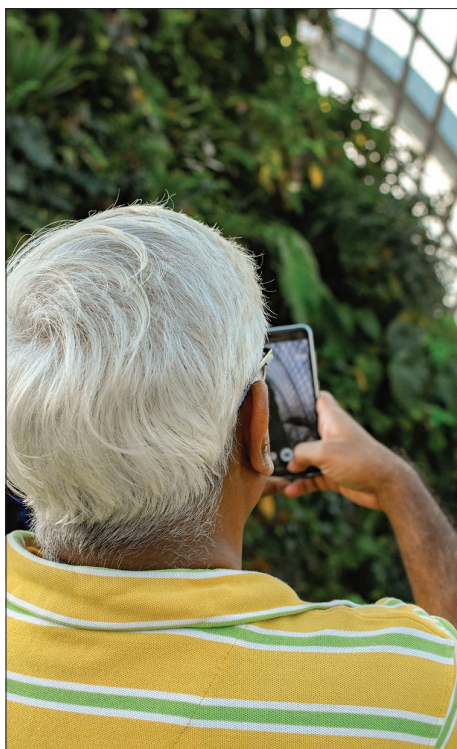
Skozi projekt, ki se bo izvajal od novembra 2021 do aprila 2024, se bodo **razvila orodja za spodbujanje digitalne ustvarjalnosti starejših**. Mladi (od 18 do 30 let) se bodo usposobili za delo s starejšimi, ki bodo izboljšali svojo ustvarjalnost, lažje

se bodo izražali, delili svoje znanje in komunicirali z ostalimi preko digitalnih orodij. V projekt je kot partner vključena tudi Občina Kamnik, ki bo pripravila smernice za ostale občine, kar bo vsekakor zelo uporabno tudi za **Občino Šmartno pri Litiji**.

Starejši so se namreč v zadnjih dveh letih soočali z eno najtežjih situacij. Mnogi od njih so še vedno izolirani doma ali v domu za starejše, brez naprav za komunikacijo z zunanjim svetom, medtem ko so se mlajše generacije dodobra izurile v ustvarjalni komunikaciji na daljavo z vrstniki, prijatelji in družinskimi člani. Projekt bo omogočil kakovostnejše življenje starejših, prilagoditve pa so potrebne na številnih področjih: **sodelovanje, prostovoljstvo ter uporaba digitalnih tehnologij** za komuniciranje.

Cilji projekta v vseh partnerskih državah:

- Raziskati stanje izolacije starejših državljanov in identificirati primere **dobrih praks za spodbujanje ustvarjalnosti preko digitalnih orodij**.
- Raziskati in izbrati **medgeneracijske dobre prakse**.
- Raziskati in izbrati **digitalna orodja**, ki so uporabna za ustvarjalno izražanje.
- Razviti **metodologijo medgeneracijskega usposabljanja in mentorstva** na področju digitalnega ustvarjalnega

RAZVOJNI CENTER SRCA SLOVENIJE

DEVELOPMENT CENTRE
OF THE HEART OF SLOVENIA

Erasmus+

procesa starejših ter usposobiti izbrane mlade na dveh izobraževanjih v tujini.

- Spodbujati socialno vključenost in krepiti duševno zdravje starejših.
- Spodbujati ustvarjalnost in aktivno staranje.
- Pripraviti **usmeritve tudi za ostale občine** in ključne organizacije za izvajanje takšnega programa na lokalni, regionalni in nacionalni ravni.

Del projekta »Digitalne generacije« bo tudi **izvedba testiranja (pilota) razvite metode usposabljanja in mentorstva**. Vsak partner bo v svojem lokalnem okolju vključil dva mlada in dva starejša od 65 let, ki bosta izrazila svojo ustvarjalnost s pomočjo digitalnih orodij in to delila z drugimi. V vsaki državi se bosta izvedla tudi dva večja dogodka za ciljno skupino in splošno javnost, na katerih se bodo predstavili rezultati projekta. Ozaveščalo se bo o pomembnosti uporabe digitalnih tehnologij za komuniciranje starejših in spodbujanje ustvarjalnosti.

Verjamemo, da se bodo sinergije med projekti, ki naslavljajo starejše, še okrepile, aktivnosti pa bomo povezali tudi z LAS projektom »Točka za starejše«, katerega partner je tudi Društvo upokojencev Šmartno pri Litiji.

BUTIČNA TRGOVINA

IZBRANIH IZDELKOV

Spoštovani obrtniki,

vabimo vas, da svoje izdelke razstavljate in prodajate v naši butični trgovini v TIC Šmartno, na Staretem trgu 25.

Trgovina ponuja možnost najema polic ali izložbenega okna. Ponudbo in ponudnike skozi vse leto predstavljamo v Krajevni novicih, na spletnih straneh, družabnih omrežjih in drugih spletnih kanalih. Najem in promocija sta brezplačna.

Če se odločite za sodelovanje, pišite na e-naslov turizem@bogensperk.si ali pokličite na telefonsko številko 040 856 568.

JAVNI ZAVOD
BOGENŠPERK

Stareto trg 25
1275 Šmartno pri Litiji
01 898 78 67
turizem@bogensperk.si

Vabljeni!

ŠTUDENTSKO DELO NA GRADU BOGENŠPERK

- ✦ V našo ekipo vabimo študentke in študente, ki jih veseli delo z ljudmi, so zanesljivi in komunikativni.
- ✦ Pogoj za prijavo je **urejen študentski status** in dobro poznavanje vsaj enega **tujega jezika**. Prednost imajo študenti humanističnih in družboslovnih smeri, in ker bo delo večinoma potekalo na gradu Bogenšperk, je zaželen tudi **lasten prevoz**.
- ✦ Področja dela: vodniška služba, delo v recepciji in muzejski trgovini, pomoč pri organizaciji dogodkov.
- ✦ Delo bo potekalo predvsem med vikendi in prazniki.

Vse zainteresirane vabimo, da nam pošljejo **prijavo s kratkim CV do petka, 11. marca 2022**, na info@bogensperk.si.

Več informacij:
01 898 78 67

JAVNI ZAVOD
BOGENŠPERK

Slikarske poti

Avtorica članka: Marta Kotar

V galeriji gradu Bogenšperk smo 12. januarja odprli razstavo Društva likovnih umetnikov LILA z naslovom Slikarske poti.

Prva letošnja razstava je nastala pod mentorstvom mag. Zorana Pozniča, akademskega kiparja, in vsebuje več kot 60 del različnih tematik, ki so jih v lanskem letu ustvarjali kreativni člani Društva likovnih umetnikov LILA. Pri razstavi Slikarske poti prevladujeta dva motiva – narava in človeško telo. Verjamemo, da bodo številni obiskovalci navdušeni nad razstavo, predvsem nad številnimi različnimi tehnikami, kot so akril, akvarel, grafike, risbe idr. Občasno razstavo si lahko ogledate v času odprtja muzeja. Lepo vabljeni!

Šmarska tržnica

Spoštovani kmetje in obrtniki!

Vabimo vas, da svoje izdelke in pridelke prodajate na Šmarski tržnici, ki poteka vsak petek med 11. in 15. uro na Staretem trgu.

Najem stojnice je za vas **brezplačen**. Urejen morate imeti status, ki dovoljuje tovrstno prodajo.

Če se odločite za sodelovanje, pišite na e-naslov turizem@bogensperk.si ali pokličite na telefonsko številko 040 856 568.

vsak petek
na Staretem trgu
10:00-15:00

www.smartno.si
turizem@bogensperk.si
01 898 78 67

Belokranjski večer

GRAD BOGENŠPERK
SOBOTA, 2. APRIL 2022 OB 17. URI

Vstopnice lahko kupite v TIC Šmartno ali na gradu Bogenšperk.

Odprtje stalne razstave o rodbini Wagen

Avtor članka: dr. Jernej Kotar

16. marca bo minilo petsto let od smrti Erazma I. Wagnerja, graditelja Bogenšperka, okrog

glo obletnico pa bomo počastili z odprtjem nove stalne razstave o rodbini, ki je dala gradu ime in še danes prepoznavno podobo.

Rodbina Wagen sodi med manj znane plemiške rodbine na Slovenskem, zato doslej še ni bila deležna temeljite in celovite obravnave. Na Kranjskem je živela manj kot dve stoletji, vendar je v tem kratkem času močno zaznamovala okolico Šmartnega pri Litiji. Najprej se je ustalila na novozgrajenem Bogenšperku (nem. Wagensberg = Wagnova gora), sčasoma pa je domači grad postal

pretesen za vse številčnejšo rodbino, zato sta kmalu nastala še dvorca Črni potok in Selo. Nova stalna razstava bo obiskovalce popeljala skozi zgodovino rodu od njegovih začetkov do izgube Bogenšperka. Predstavitve v celoti temelji na raziskavah doslej v veliki meri neznanega arhivskega gradiva, zato prinaša vrsto novih odkritij in zanimivosti. Tako kot vse nove razstave je tudi ta v celoti plod domačega znanja in dela. Vabimo vas, da se udeležite uradnega odprtja v sredo, 16. marca 2022, ko bo organizirano tudi strokovno vodenje.

Smejali smo se Rankovim prigodam in njegovemu doživljanju krize srednjih let

Avtorica članka: Maja Istenič

Na predpraznični četrtek smo v kulturnem domu v Šmartnem gostili komedijo »Krizna srednjih let«. Avtobiografska komedija Ranka Babiča je postregla z zanimivimi prigodami, ki so govorile o tem, kako je kriza srednjih let lahko hujša od pubertete.

Ranko je pripovedoval o svoji mladosti v času Jugoslavije, ko so pri vzgoji otrok veljale povsem drugačne vrednote, kako je te prenesel ter zdaj, ko je sam oče, spremenil. Nekajkrat smo se nasmejali, ko je opisoval svoj odnos z očetom ter pripovedoval, kako so potekali povsem običajni dnevi v njegovem otroštvu. V nadaljevanju nas je preselil v sedanost, ko se sooča z zahtevnimi trenutki starševstva in opisoval nemalo težav, da je do te vloge pravzaprav sploh prišel. Primerjal je razlike med vzgojo danes in nekoč. Pri tem je na hudomušen način razkril tudi kakšno skrivnost skoraj iz svojega intimnega življenja.

Komedija je nastala v sodelovanju s Špas teatrom in je že kar dobro prečesala Slovenijo. V Šmartnem smo jo spremljali v okviru abonmaja »Večeri smeha«. Na ta, skoraj že praznični dan se je v kulturnem domu zabavalo 130 obiskovalcev, toliko, kot je prostor glede na zahteve NIJZ in ukrepe za zaježitev pandemije dovoljeval. Vstopnice so pošle že nekaj dni pred predstavo, kar smo razumeli kot sporočilo, da nam vsem manjka smeha in zabave. To bomo pri nadaljnjem delu upoštevali zato obljubljam, da v Šmartno kmalu spet pripeljemo kakšno novo dozo smeha.

Zgodba novoletne okrasitve Šmartnega se je zaključila

Avtorica članka: Petra Bolha

Spomnimo ... V decembru 2021 so Staretev trg v središču Šmartnega zavzele prikupne smrečice, ki so jih po lastnem navdihu okrasila društva, zavodi in organizacije, ki pomembno gradijo in bogatijo kulturno, družbeno in civilno sfero občine Šmartno pri Litiji. Tema letošnje okrasitve je bila »Optimizma poln pogled v prihodnost«, posamezna društva pa so na smrečicah pustila svoj izvorni pečat, predvsem pa so poskrbela, da je decembrsko vzdušje zaživelo v znamenju povezovanja in solidarnosti. Letošnjo licitacijo za dober namen je omogočila Občina Šmartno pri Litiji v sodelovanju z Javnim zavodom Bogenšperk. Kot v preteklem letu smo ponovno sodelovali s podjetjem Zelena drevo.

Konec januarja 2022 pa smo izvedli drugi del zgodbe. Med 17. in 31. januarjem je namreč potekala licitacija smrečic za dober namen, na katero smo vabili tako posameznike kot podjetja, ki bi želeli smrečice z okrasjem vred odkupiti, ves zbran denar za posamezno smrečico pa smo namenili društvu ali organizaciji, ki je smrečico okrasilo. Po uspehu lanskoletne akcije, iz-

kupiček katere je omogočil organizacijo dogodka Razgibano v novo šolsko leto, smo se tudi letos nadejali podobnega rezultata, vendar licitacija ni dosegla pravega namena. Od 14 smrečic jih je bilo pet odkupljenih na licitaciji, ostale pa bo Občina Šmartno pri Litiji podarila Vrtcu Ciciban in OŠ Šmartno. Letošnja zgodba je tako končana, in čeprav njen zaključek

ni dosegel želenega učinka, smo veliko dobrega izkusili že v samem procesu: to so volja, povezovanje in soustvarjanje projektov s strani lokalne skupnosti. Z zaseditvijo smrečic pa se bo uresničila tudi ideja »zelenih« dreves.

Pri prazničnem okrasu Šmartnega so letos sodelovali Društvo invalidov Litija - Šmartno, Društvo diabetikov Litija - Šmartno, Osnovna šola Šmartno pri Litiji, Dom Tisje, Društvo upokojencev Šmartno pri Litiji, KUD Vajkard, Vinogradniško društvo ŠTUC, KD Tamburaški orkester Šmartno, KLIŠE, Društvo za razvoj podeželja LAZ, PGD Šmartno pri Litiji, Vrtec Ciciban in Pevsko društvo ZVON. Vsem iskrena hvala za sodelovanje in obilo uspehov pri nadaljnjih projektih.

Vadbe društva Šola zdravja tudi pozimi

Avtor članka: Društvo Šola zdravja

Tudi v zimskem času se po Sloveniji – na prostem, v naravi – vsako jutro (razen ob nedeljah) zbirajo člani društva Šola zdravja. Med 7.30 in 8.00 se ogrejejo in razgibajo na vadbah »Metoda 1000 gibov«. Po rednih jutranjih vadbah vadeči opažajo, da se jim izboljšuje gibljivost, lažje opravljajo vsakodnevna opravila, bolje spiyo, lažje dihajo, starejši si tudi podaljšujejo možnost samostojnega življenja. Veliko motivacije za redno vadbo dobijo v skupinah, kjer se splete mnogo prijateljstev.

Vadba stoječih položajev »Metoda 1000 gibov« je primerna za vse generacije – vsak vadbo izvaja po svojih zmoglostih. Primerna je tudi v trenutnem času epidemije, saj vadbe potekajo na prostem, na primerni razdalji in brez medsebojnega stika. Med delavniki ob 8.00 vadbo »Metoda 1000 gibov« omogočamo tudi preko spleta (Zoom) in malih zaslonov (v oddajah lokalnih TV programov). Podatki z brezplačno povezavo do naše vadbe in tudi seznam TV postaj je objavljen na naši spletni strani www.solazdravja.si.

V društvu Šola zdravja trenutno povezujejo 4.341 članov v 248 skupinah po 89 občinah. Pri našem delovanju nas podpira tudi Ministrstvo za zdravje. Za zdrave življenjske navade želimo spodbuditi tudi nove člane, ki se nam lahko pridružijo v že obstoječih skupinah ali pa skupaj poskusimo organizirati nove v krajih, kjer naših brezplačnih vadb še ni. Vsi zainteresirani lahko do nas dostopajo preko kontaktov, objavljenih na spletni strani solazdravja.si.

Obleka naredi človeka

Avtorica članka: Katja Sreš, Ekologi brez meja

Tekstilna industrija je druga največja onesnaževalka sveta, tesno povezana z »zmagovalko« v tej neslavni kategoriji – naftno industrijo. V primerjavi z onesnaževanjem s plastiko je pri ravnanju s tekstilnimi odpadki še manj rešitev, na globalni ravni se jih reciklira manj kot 1 % in priznajmo si – nimamo pojma, kaj narediti z oblačili, ki jih ne potrebujemo več. Tako na sistemski kot tudi osebni ravni.

Ugotovitve projekta Obleka naredi človeka kažejo, da je vsak od nas v letu 2019 v povprečju zavrnel 12,3 kg oblačil. Čeprav smo v teoriji seznanjeni s problematiko hitre mode, se to ne kaže v praksi. Le 0,62 % oblačil kupimo iz druge roke, odstotek izposoje pa sploh ni omembe vreden. Jasno je torej, da se moramo pri ponovni uporabi še bolj potruditi. Ampak kako?

Ključno je, da oblačilom čim bolj podaljšamo življenjsko dobo. Po nekaterih podatkih naj bi posamezen kos v povprečju oblekli manj kot desetkrat. To nam bo šlo lažje od rok, če bomo posegali po kakovostnih kosih, po možnosti lokalne proizvodnje, ko lahko marsikje izkoristimo priložnost popravila neposredno pri proizvajalcu. Da do poškodb sploh ne bi prihajalo, pa je pomembno, da za oblačila dobro skrbimo. Upoštevajmo navodila na etiketah, perimo ločeno po materialih ter zaprimo vse gume in zadrge. Pomagamo si lahko tudi z vrečkami za pranje občutljivega perila in na ta način zmanjšamo tudi izpuste majhnih delcev plastike, ki se izpirajo iz naših sintetičnih oblačil, v okolje.

Ko smo ravno pri sintetiki – ali ste vedeli, da je proizvodnja poliestra za tekstil odgovorna za 700 milijonov ton izpustov CO₂ – to je toliko, kot bi tega toplogrednega plina v zrak izpustilo 180 termoelektrarn

ali celotna Mehika. Zato posegajmo po čim bolj naravnih materialih (bombaž, konoplja, lan, volna). A tudi tu moramo biti pazljivi, saj ni vse eko, kar je zeleno, zato zaupajmo okoljskim certifikatom, kot so EU Ecolabel oz. okoljska marjetica in GOTS, ter posegajmo po izdelkih pravične trgovine.

Največjo uslugo okolju in svoji denarnici pa bomo naredili, če posežemo po oblačilih iz druge roke. Ta si lahko izmenjamo v krogu bližnjih ali na organiziranih izmenjavah oblačil, na voljo pa so tudi številne trgovine z oblačili iz druge roke, v katerih je možen nakup po ugodni ceni. Seznam obojih boste našli na portalu **Manj je več** (<https://manjjevec.si/>), na katerem domuje tudi karta mojstrov s koristnimi informacijami o šiviljah in krojačih, ki lahko izbrani kos iz druge roke tudi prilagodijo vašim željam.

Potrošniki danes kupimo za 60 % več oblačil kot pred petnajstimi leti, zato ne čudi, da se je količina tekstilnih odpadkov od leta 1960 povečala za več kot 800 %. Prav tako pa ne čudi, da je najpogostejše vprašanje prav Kam z odsluženimi oblačili? Pri tem se ne zanašajmo le na humanitarne organizacije, ki se pogosto utapljujejo v (neuporabnih) oblačilih. Poskusimo jih prodati, izmenjati ali donirati za predelavo kreativnim ustvarjalcem. Predvsem v zimskem času imajo velike potrebe po hišnem tekstilu (brisače, rjuhe, odeje) zavetišča za živali, še več idej za končno postajo vaših oblačil, ki ne bo odlagališče ali sežigalnica, pa boste našli na spletnem mestu **Obleka naredi človeka** (<https://www.oblekanaredicloveka.si/blog/na-pomoc-imam-kup-rabljenih-oblek-pa-ne-vem-kam-z-njimi/>).

Istoimenski projekt je plod združevanja treh organizacij, ki si že leta prizadevajo za okolju in ljudem prijazno modo. Ekologi brez meja, Pravična trgovina Slovenija in Focus, društvo za sonaraven razvoj so tudi pobudniki Dneva v rabljenih oblačilih, ki ga bomo tudi letos obeležili 23. aprila, a vabljeni k podpiranju trajnostnih tekstilnih praks prav vsak dan.

Policija svetuje za vašo varnost

Avtor članka: Danijel Stanojevič, pomočnik načelnika PP Litija

VARNOST PEŠCEV

Policisti beležimo povečano število prometnih nesreč z udeležbo pešcev in ugotovljamo nepravilnosti ravnanja le-teh. Smo v zimskem času, zaradi česar so dnevi krajši in je posledično vidljivost pešcev ponoči slaba. Pešec, ki ponoči hodi zunaj naselja ali v neosvetljenem naselju, kjer ni pločnika ali pešpoti, po vozišču ali tik ob njem, mora nositi na vidnem mestu na strani, ki je obrnjena proti vozišču, svetilko, ki oddaja belo svetlobo, ki je vidna s sprednje in zadnje strani, ali odsevni telovnik živo rumene ali oranžne barve z vdelanimi odsevnimi trakovi bele barve.

Pešci so zaradi slabše vidljivosti bolj izpostavljeni nevarnostim prometnih nesreč, zato bodite vozniki previdni na območjih, kjer se lahko pričakuje prisotnost pešcev, še posebej v bližini prehodov za pešce!

Policisti izvajamo poostrene nadzore na lokacijah, kjer je zaznati večjo problematiko varnosti pešcev, predvsem v bližini prehodov za pešce. Policisti bodo pešce še naprej opozarjali na varno udeležbo v cestnem prometu, upoštevanje cestnoprometnih pravil in uporabo prometne površine, namenjene pešcem.

Spletna povezava za več informacij: <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/prometna-varnost-category-blog/vozniki-pazite-na-pesce>

Policisti Policijske postaje Litija želimo vsem občanom SREČNO v letu 2022!

Zaposlovanje in šolanje v policiji

Avtor članka: PP Litija

Če si želite postati policist ali policistka, se lahko po zaključeni srednji šoli vpišete na Višjo policijsko šolo v Tacnu. Vpis bo potekal enako kot na ostale višje šole, razpis pa je predviden februarja 2022.

Seveda se morate najprej vpisati, in če ste sprejeti, dobite pravo pogodbo o zaposlitvi. Takoj vam začne teči delovna doba, začnete dobivati plačo, študij pa je brezplačen.

Skavti

Avtorji članka: Skavti stega Litija 1

SKAVTSKI DAN SPOMINA 2022

Skavti 22. februarja obeležujemo Dan spomina – rojstni dan našega ustanovitelja Roberta Badena-Powella. V Litiji nas je trenutno aktivnih več kot 60 skavtov, približno polovica pa nas je iz šmarske občine.

Letos vabimo vse, ki ste željni dogodivščin, da se nam pridružite pri praznovanju. Med 1. in 22. februarjem bomo po lepih kotičkih Slovenije postavili točke, na katerih se boste kaj novega naučili, postavili pa bomo tudi kratke izzive, s katerimi boste nekemu polepšali dan. Izleti in izzivi bodo primerni za vse starosti. Si upate?

Vsa navodila in zemljevid točk najdete na spletni strani <https://izzivajuzivaj.si/dan-spomina>, na družbenih omrežjih (Facebook Skavtinje in skavti, Instagram skavti_slovenija). Akcija je del projekta Izzivaj – uživaj 2.0, ki ga Skavti izvajamo pod okriljem Ministrstva za zdravje RS.

LUČ MIRU IZ BETLEHEMA 2021

Decembra smo izvedli našo vsakoletno akcijo LMB, ki je z geslom »Človek, ne jezi se« dosegla zelo veliko število ljudi in okrasila številne okenske police po naših ulicah. Plamen in poslanico smo dva dni delili pred šmarsko mežnarijo na stojnici, kjer je bil možen prevzem plamena, sveč in poslanice. Del prispevkov od prodanih sveč in sms donacij je bil namenjen projektu Skavtska hiša, ki raste v Štepanjskem naselju v Ljubljani, kjer bomo skavti po dolgih letih dobili čisto svoje prostore. Drugi del prispevkov je bil namenjen skladu sv. Lucije, preko katerega smo finančno pomagali Centru za pomoč pri prekomerni rabi interneta – Logout. Ponosni smo tudi na to, da smo Luč miru ponesli na šmarsko občino,

v Dom Tisje in na Javni zavod Bogenšperk, kjer smo bili zelo tople sprejeti. Hvala!

O SKAVTSKEM ZDRUŽENJU – ZSKSS

Slovenska skavtska organizacija (Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov) je prostovoljna nacionalna mladinska organizacija, ki se ukvarja z vzgojo in izobraževanjem otrok in mladih. Temelji na načelih, ki jih je na začetku 20. stoletja napisal Robert Baden-Powell, ustanovitelj skavtskega gibanja. ZSKSS je bilo ustanovljeno leta 1990 na temeljih predvojnega slovenskega skavtstva. ZSKSS ima približno 5200 aktivnih članov. Razdeljeni smo v štiri starostne skupine (večinoma od 6 do 30 let); vodi nas okoli 820 voditeljev prostovoljcev. Osnovni namen vzgoje v ZSKSS je prispevati k polnemu telesnemu, duševnemu, duhovnemu in družbenemu razvoju otrok in mladih, da bodo lahko postali trdne osebnosti, odgovorni državljani ter člani krajevnih, narodnih in mednarodnih skupnosti. Vsako leto izvedemo več kot 300 večdnevni zimovanj in poletnih taborov ter drugih dejavnosti, ki so dopolnilo šoli predvsem na področju aktivnega državljanstva, osebne razvoja, okoljske vzgoje, medgeneracijskega sodelovanja, pridobivanja veščin za samostojno življenje idr.

Ko uspešno zaključite prvo leto, se vpišete v drugi letnik, pogodba se vam podaljša. Ko opravite vse študijske obveznosti, se z vami sklone delovno razmerje za nedoločen čas in pričnete z delom na eni izmed policijskih postaj.

V razpisu so navedeni vsi pogoji, ki jih morate izpolnjevati, temu pa sledijo še fizični in psihični testi. Na spletni strani policija.si si lahko vse te pogoje tudi pogledate in se z njimi podrobno seznanite.

Za podrobnejšo in neposredno seznanitev z delom policistov vam nudimo tudi možnost obiska policijske postaje. Na policijski postaji vam bomo predstavili delavnik policista, pokazali opremo in vam z veseljem odgovorili na vaša vprašanja.

Če se boste odločili za delo v Policiji, ne zamudite vpisa in se nam pridružite.

S čim vse se boste v službi srečali: s svojim delom boste pomagali ljudem in skrbeli za varnost državljanov, imeli boste dinamično delo, ki prinaša veliko izzivov. Na začetku

je to predvsem delo na terenu policista na policijski postaji, kjer boste opravljali naloge v patroljah, preiskovali boste različna kazniva ravnanja, obravnavali prometne nesreče, obravnavali različne dogodke, izvajali intervencije ob različnih dogodkih, skupaj z občani skrbeli za varnost v lokalnih okoljih in nabirali izkušnje za vaše nadaljnje delo v Policiji.

Vabljeni k vpisu!

Gasilska zveza Šmartno pri Litiji je bogatejša za 25 operativnih gasilcev

Avtorica članka: Helena Smrekar

V lanskem oktobru, mesecu požarne varnosti, je nekaj več kot 30 pripravnikov pričelo z obiskovanjem tečaja za operativnega gasilca. Izobraževanje, ki traja 149 ur, je potekalo dva meseca, poleg teoretičnega dela je vsebovalo tudi obvezno praktično usposabljanje.

Na predavanjih, ki so jih v prostorih PGD Kostrevnica izvedli domači predavatelji, smo se tečajniki seznanili z osnovami elektrotehnike in varnosti pri delu, osnovami gradbeništva in preskrbo z gasilno vodo, spoznali požare, nevarne snovi, vozila in opremo, radijske in ostale zveze, pridobili znanje o zaščiti telesa in dihal, tehničnem reševanju ter obsežni gasilski taktiki. Znanje s predavanj smo v prakso prenesli na intenzivnih praktičnih vajah, ki so potekale v industrijski coni v Šmartnem in širši okolici. Naučili smo se pravilnega ukrepanja in postopkov ob različnih vrstah intervencij, kot so npr. notranji požar, gozdni požar, prometna nesreča, poplave, neurja. Kot gledal-

ci smo se udeležili gasilske vaje v podjetju Herz, na kateri so sodelovala vsa društva Gasilske zveze Šmartno pri Litiji, s tem pa smo dobili dober vpogled v celoten potek intervencije od prihoda enot na prizorišče, organizacije, samega posredovanja do analize izvedbe. Po vseh opravljenih vajah in utrjevanju znanja znotraj matičnih društev in tudi med ostalimi društvi smo v nedeljo, 12. 12. 2021, pridobljeno znanje pokazali na zaključnem izpitu, ki je obsegal nabor vprašanj iz teorije in izvedbo treh praktičnih nalog. Vsi, ki smo se izpita udeležili, smo ga tudi uspešno opravili, in tako je postala Gasilska zveza Šmartno bogatejša za 25 novih operativnih gasilcev. Verjamem, da bomo s svojim znanjem in zagnanostjo z veseljem sodelovali pri vseh društvenih dejavnostih in, kar je najpomembnejše, uspešno posredovali na intervencijah, ki pa si jih kljub svežemu znanju želimo čim manj. Na pomoč!

Državnozborske in lokalne aktivnosti poslanca

Avtor članka: Boris Doblekar, poslanec Državnega zbora Republike Slovenije

V Državnem zboru smo sprejeli veliko zakonodaje, ki je pisana po meri ljudi. Med drugim zakona o gradbeništvu in urejanju prostora, ki bosta omogočila hitrejšo pridobivanje gradbenih dovoljenj in odpravljata vrsto administrativnih ovir in nepotrebne birokracije. Veliko več se vlaga v prometno infrastrukturo, ki bo varnejša in bo omogočala boljšo povezanost med kraji. Ta vlada za prometno infrastrukturo namenja kar 352 milijonov evrov več sredstev. Prav tako tudi v razvoj podeželja, kmetijstva in digitalne tehnologije ter gospodarstva.

Obravnavali smo deset protikoronskih paketov ukrepov, ki smo jih nato z manjšimi spremembami sprejeli v Državnem zboru, s katerimi smo blažili posledice epidemije, pomagali državljanke in državljanom, podjetjem, obrtnikom, turizmu, kulturi in drugim panogam, ki so bile v tem času prizadete. Da so bila sredstva, kot vemo jih ni bilo malo, usmerjena pravilno, kažejo ocene različnih institucij od Evropske komisije do revije The Economist. Ta je Slovenijo uvrstil na drugo mesto med evropskimi državami pri spopadu z gospodarskimi

izzivi, ki jih je prinesla zdravstvena kriza. Ocenjujejo, da so bili ukrepi uravnoteženi. Temeljili so na tem, da ne bi zapostavili nobene kategorije prebivalstva, ki je bila v krizi prizadeta. S pametnimi in premišljenimi ukrepi je Slovenija ne samo ohranila potenciale, ampak jih je celo povečala. Kar je najpomembnejše za državljanke in državljane, je zagotovo podatek, da se je v tem času razpoložljivi dohodek gospodinjstev v Sloveniji povečal za deset odstotkov.

Dosegli smo rekordno zaposlenost v zgodovini Slovenije, in to z več kot 913.400 delovno aktivnimi osebami. Število zaposlenih oseb se je na letni ravni najbolj povečalo v predelovalnih dejavnostih, število samozaposlenih pa v gradbeništvu.

Dvignili smo povprečnino na prebivalca iz v letu 2018 558 evrov na sedanjih 645 evrov, kar je velik doprinos občinam, da lažje izvajajo svoje projekte, med drugim tudi modernizacijo lokalnih cest. Zvišala se je urna postavka študentov na 6,17 evra. S spremembo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju smo uskladili pokojnine in druge prejemke. Dvignile so se zagotovljene pokojnine, invalidske pokojnine, plače in izmed mnogih krivic smo popravili krivico oz. diskriminatornost kmečkih zavarovancev. Dvakrat so bili izplačani tudi dodatki. Poleg turističnih vavčerjev z zakonom naslavljamo tako težave ljudi, ki so najbolj prizadeti zaradi visokega dviga cen energentov, kot tudi gospodarstva, tako da ohranimo potenciale družbe, socialno državo, pa tudi kondicijo gospodarstva.

Z zakonom o dohodnini razbremenjujemo plače in vsem zaposlenim dvigamo neto plače. Ekonomsko uspešne države sveta poznajo pravilo, da se z nižanjem davkov brez dodatnega obremenjevanja podjetni-

kov – delodajalcev – dviguje plača zaposlenih. Z zakonom o dolgotrajni oskrbi smo naredili tektonski premik v skrbi za naše starejše. Želimo si še sprejetje demografskega sklada, ki bo garant za to, da bomo v starosti živeli primerljivo evropskim državam.

S poslanskimi pobudami sem se lotil delne povrnitve trošarin čebelarjem, pridobitve dodatnega programa zobozdravnika v Zdravstvenem domu Litija, pospešitve sanacije odlagališča Rakovnik s spremenjeno, že sprejeto časovnico. Občini pomagam pri projektu gradnje hotela na Bogenšperku, sanaciji plazov ter pospeševanju pridobivanja prostora za širitve proizvodnih prostorov, vodovarstveni uredbi na ministrstvu. Od mnogih sofinanciranih projektov v občini naj omenim gradnjo vrtca Šmartno, obnovo Doma Tisje, kulturnega doma, medgeneracijskega centra Javorje, komunalne in vodne infrastrukture zaradi poplav, obrtno-poslovne cone.

Redno se odzivam na mnoge prošnje in pobude občanov, tudi z osebnimi srečanji.

Poslanec Boris Doblekar v veliki dvorani DZ RS

Tinktura iz angelike (gozdni koren)

Avtor članka: Janez Javorski

Angelika ali zdravilni gozdni koren (*Angelica archangelica*) je močna aromatična rastlina, ki so jo severnoevropski narodi uporabljali kot zdravilo za številne bolezni. Z velikimi listi spominja na tropske rastline, zato lahko v vrtu ustvari videz bujnosti in razkošja. Njeni listi in cvetovi se uporabljajo kot okras, v kuhinji služijo njena semena za dišavljenje, v kozmetiki pa njene liste dodajajo za sproščanje v kopelih.

Rastlina je dvoletna in zraste do 2 m ali tudi več. Cvetovi so na dolgih pecljih (kobulčkovi žarki), so zeleno-beli in dišijo po medu. Tinktura iz angelike, ki raste ob Javorski energijski in učni poti, je naraven, ročno izdelan izdelek z Ekološke zeliščarske kmetije.

Poleg korenin so zdravilni tudi listi, ki se jih nabira pred cvetenjem in še na začetku cvetenja ter se jih suši v senci. Uporabni pa so tudi plodovi, ki se nabirajo v pozni jeseni (od novembra do začetka decembra), jih je pa potrebno posušiti zelo skrbno.

Tinktura iz angelike je zelo priznana kot zdravilo pri boleznih prebavil, za zdravljenje ledvic, srca in krvnega obtoka. Uspešno pomaga tudi pri napenjanju, za povečanje apetita, pomaga tudi pri vnetju tankega in debelega črevesa, pa še kaj bi lahko naštel, v glavnem pomaga pri vseh težavah, ki izvirajo iz prebavil.

To, kar sem opisal do sedaj, priporoča uradna medicina, v nadaljevanju pa še nekaj opisov, v katerih primerih se angelika uporablja v ljudskem izročilu oziroma zdravljenju.

Naši dedje so to rastlino uporabljali za zdravljenje čirov in abscesov, tako da so jih večkrat na dan poškopili s svežim sokom. Če so imeli

otroci krče, so jim dajali angelikin čaj po požirkih. Angelikin čaj je bil v pomoč tudi pri zastrupitvah z alkoholom in nikotinom.

Po Janezu Javorskemu je najbolj znana kot zelišče, ki je bilo med starodavnimi zdravilci najbolj cenjeno zaradi svojih izrednih učinkov pri zdravljenju ženskih reproduktivnih težav. Njena narava je sladka, trpka, grenka in topla. Vpliva na meridiane srca, jeter in vranice. Sodobne raziskave so pokazale, da je korenina bogata s fitoestrogenom. Fitoestrogeni so skupina rastlinskih učinkovin, ki delujejo enako kot estrogen. Kot adaptogena rastlina deluje v obe smeri, in sicer zadrži izločanje estrogena, če ga je preveč, ali pa spodbudi njegovo izločanje, kadar ga je premalo. **Taistične mojstrice** iz rodu belih tigris jo redno uživajo, da si zagotovijo **redno pomlajevanje, hormonsko ravnovesje in lepoto**. Okrepi vranico, ki je pri ženskah zaradi premalo skrbi zase, čustvenih in prehranskih neravnovesij izčrpana. V rodnem obdobju se jo uživa od ovulacije do menstruacije, v času menopavze pa dnevno, a z rednimi presledki. Vsebuje tudi veliko rastlinskih spojin, ki pomagajo povečati proizvodnjo belih krvničk in s tem pomagajo telesu k zmanjšanju vnetij. Ker imajo korenine tudi pomirjevalne oz. spazmolitične lastnosti, jih lahko uporabimo za **zdravljenje visokega pritiska, srčne aritmije in bolečin v prsih**. Učinkujejo na sproščanje gladkih mišic in širijo žile v njih, kar izboljša prekrvitev in srčni utrip.

Tinkturo iz angelike uporabljamo v količinah, ki so navedene na nalepki. Povečuje občutljivost na sončne žarke.

Opuščam kajenje

Avtor članka: Javni zavod Mestne lekarne

Statistike kažejo, da si približno 50 % kadilcev želi prenehati s kajenjem, vendar od teh kar 70 % obupa v roku prvega tedna opuščanja. Podatek kaže na to, da si moramo priznati, da opuščanje ni enostavno in da bi bilo za uspeh pri zadani nalogi smiselno narediti načrt.

Poglejmo si nekaj predlogov, kako lahko sestavimo takšen načrt:

- določimo shemo, kako bomo zmanjševali kajenje ter določimo **čim bolj** realen datum, ko bomo prenehali kaditi;
- predvidimo težave in naredimo načrt ukrepov, da nam bo lažje, ko bomo v skušnjavi;
- odstranimo vse predmete, ki nas spominjajo na kajenje (vžigalniki, pepelniki ...), lahko pa celo preuredimo prostor;
- bližnjim, prijateljem in sodelavcem povejmo za naš načrt ter jih prosimo za podporo, da bo priložnosti za kajenje **že zaradi uvidevnosti drugih** čim manj;
- udeležimo se skupinskega ali individualnega svetovanja v zdravstvenem domu ali pokličimo na svetovalni telefon Naci-

LEKARNA LITJA
 TRG SVOBODE 1, 1270 LITJA
 WWW.MESTNELEKARNE.SI

DELOVNI ČAS
 OD PONEDELJKA DO PETKA 8.00-19.30
 SOBOTA 8.00-13.00

(01) 777 02 36
 LEKARNA.LITJA@MESTNELEKARNE.SI

- onalnega inštituta za javno zdravje;
- vsak dan se opomnimo, da je dan brez cigarete velik uspeh;
- pazimo na zadosten vnos tekočine in se odpovejmo nezdravim prigrizkom;
- izogibajmo se krajem, ki nas spominjajo na kajenje;
- ob skušnjavi odidimo na sprehod, koga pokličimo po telefonu, poslušajmo glasbo tako dolgo, da huda želja po cigareti izzveni;

- za vsak uspeh se nagradimo, pa čeprav so to lahko le drobne želje.

Odločitev za opustitev kajenja moramo sprejeti sami. Pri načrtu nam ne pomaga obsojanje, še najmanj obsojanje samih sebe. Če potrebujemo pomoč, jo poiščimo, predvsem pa imejmo v mislih, da se s prenehanjem kajenja učimo poskrbeti zase. Za pomoč smo vam s svetovanjem na voljo v vseh lekarniških enotah Javnega zavoda Mestne lekarne.

Vabili v zadnje vključitve nekaterih programov na IC Geoss

Avtorici članka: Jasmina Hlaj in Tjaša Dragoš

Na Izobraževalnem centru Geoss, d. o. o. že s polnimi koraki hodimo v letu 2022. Vabimo vas, da v pestre programe zakorakate z nami. Projekta KORAK – Kompetence za razvoj kariere in Točka SoDELOVANJA se zaključujeta, zato si preberite, v katere programe se do njihovih zaključkov še lahko vključite.

V okviru projekta KORAK – Kompetence za razvoj kariere, ki ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, načrtujemo:

- **40-urni tečaj Digitalno učenje tujega jezika, angleščina B2** (predviden pričetek: 7. februar 2022)
- **60-urni tečaj Računalniška pismenost za odrasle** (predvidoma v februarju/marcu – osnove računalništva, seznanitev s programi MS Office, e-pošta, brskanje po spletu, nalaganje fotografij...)
- **40-urni tečaj Excel: nadaljevalni** (v primeru zadostnih prijav predvidoma v februarju/marcu)
- **25-urni program Knjige so zame** (bralni klub) (predvidoma v marcu)

V izobraževalne programe se lahko vključijo zaposlene in brezposelne osebe s prebivališčem ali zaposlitvijo v eni od osrednjeslovenskih regij (prednost pri vključitvi imajo starejši od 45 let).

Nadaljujemo tudi z izvajanjem programa socialne aktivacije Točka SoDELOVANJA in vabimo k vključitvi v 5. skupino. Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz sredstev

Evropskega socialnega sklada. Z izvajanjem novega programa bomo pričeli v začetku marca 2022.

Program je namenjen brezposelnim osebam. Vključite se lahko, če ste polnoletna oseba, ki ima slovensko državljanstvo ali dovoljenje za stalno bivanje, in ste prejemnik denarne socialne pomoči in/ali na Zavodu za zaposlovanje vpisani v evidenco kot brezposelna ali začasno nezaposljiva oseba ali pa ste zaradi kompleksne socialne problematike neaktivni.

V programu izvajamo aktivnosti za razvoj socialnih spretnosti in veščin, dvig funkcionalnih kompetenc in osebnostni razvoj. Spoznali boste delodajalce in različne organizacije iz lokalne skupnosti, pridobili delovne izkušnje, nova znanja in veščine ter vzpostavili socialne stike z ostalimi udeleženci.

V program socialne aktivacije se lahko vključite prek enotne točke na Centru za socialno delo in Uradu za delo ali kontaktirate izvajalca programa (IC Geoss). Z vključitvijo pridobite denarno nagrado (0,80 €/h za dejansko prisotnost v programu), povrnjene imate stroške malice (3,70 €/dan ob prisotnosti najmanj 4 ure dnevno) in potne stroške (0,13 €/km ob oddaljenosti najmanj 1 km).

Za vključitev ali več informacij nas pokličite na 031 759 355 ali pišite na info@ic-geoss.si. Vsi programi se izvajajo na našem sedežu, za udeležbo je obvezno izpolnjevanje PCT-pogoja.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Uvodno predavanje LAS projekta »Točka za starejše« je naslavljalo Strategijo dolgožive družbe

Avtorica članka: Anita Molka, Razvojni center Srca Slovenije

LAS Srce Slovenije je 8. decembra 2021 organiziral spletno predavanje o Strategiji dolgožive družbe. To je prva aktivnost LAS projekta »Točka za starejše«, ki se izvaja v občinah Litija, Šmartno pri Litiji in Lukovica. G. Tomaž Banovec, član Razvojnega sveta Zveze društev upokojencev Slovenije, je navdihujoče predaval o Strategiji dolgožive družbe ter delil svoje znanje in izkušnje s 26 udeleženci. Predstavnika Zavoda Oreli, ga. Martina Ozimek ter g. Roman Renner sta vodila srečanje in predstavila model mreže enotne pomoči starejšim, ki že 10 let uspešno deluje v občini Kamnik, ter prihodnje aktivnosti projekta.

Uvodnega predavanja so se udeležili predstavniki Občine Litija in Občine Lukovica, Doma Tisje, Društva upokojencev Šmartno pri Litiji, prostovoljci, ki so izrazili željo po sodelovanju, ter drugi zainteresirani. Odgovorili smo na vprašanja, kako se spopasti s problematiko staranja, kakšno strategijo ubrati ter kaj so naloge države in občin za

zagotavljanje kakovostne in varne starosti. **Martina Ozimek** je predstavila Zavod Oreli, ki je poznan po svojem **inovativnem in celovitem modelu za starejše**, podprtem z najnovejšimi rešitvami IKT, izobraževanjem, razvojem prostovoljskih skupin in medgeneracijskim sodelovanjem. Zavod Oreli bo kot zunanji izvajalec prenesel kamniški

model na tri občine z območja LAS Srce Slovenije.

Tomaž Banovec je poudaril, da bo strategija upravljanja varnega in aktivnega staranja uspešna, v kolikor bo prispevek starejših ustrezno priznan in podprt, pri čemer: leta ne bodo določila vloge, vrednosti ali potenciala nekega posameznika; starejši bodo opolnomočeni za dolgoživo upravljanje svojega zdravja; imeli bodo ustrezen dostop do informacijske tehnologije in interneta; vključeni bodo v izobraževanja, vključno z digitalnimi veščinami ter podporo tako za poklic kot za osebnostni razvoj; usposobljeni bodo za prostovoljstvo na način, kot se jim zdi najboljši; manj starejših bo živelo v revščini kot kadarkoli prej; ranljivi starejši bodo zaščiteni, varovani in osvobojeni strahu; imeli bodo dostop do kakovostnih storitev; infrastruktura bo dobro načrtovana in dostopna; informacije in svetovanja bodo za starejše dostopna kjerkoli in kadarkoli je potrebno.

»Ljudje, stari 65 let in več, danes in tudi v prihodnje, ne bodo samo »vzdrževano prebivalstvo. So tudi akterji ali subjekti »srebrne ekonomije« in ne samo njen objekt. Temelj vsega mora biti **lastno osebno opolnomočenje** in vzgoja ter promocija za to in ne obljube države, občine in drugih.«

Roman Renner je predstavil model za podporo dolgoživi družbi na ravni občine, kjer naj se spremlja demografijo, potrebe

starejših ljudi ter razvija podpirne storitve glede na potrebe in pripravi Strategijo dolgožive družbe. Cilj je, da starejši čim dlje ostanejo v svojem domačem okolju, kar se zagotavlja z **razvojem inovativnega modela podpornih storitev s pomočjo prostovoljcev**. To namreč prinaša koristi tako mladim, starejšim kot občini.

Mojca Štepic, direktorica Razvojnega centra Srca Slovenije, se je navezala na g. Banovca in izpostavila pomen **lastne opolnomočenosti ter zgodnje komunikacije** o varnem in aktivnem staranju. Projekt Točka za starejše je zelo konkreten in se navezuje na potrebe znotraj posameznih občin.

Zaključki predavanja so narekovali, da moramo razmišljati o kvalitetni starosti že po 50. letu, saj bo prehod tako lažji. Diskusija je tekla tudi o financiranju Točk za starejše po končanju projekta. Roman Renner je izpo-

stavil, da delovanje njihove točke financira Občina Kamnik, nekaj sredstev pa pridobijo preko sodelovanja v različnih projektih. Po vzpostavitvi pisarne za starejše se je potrebno zavedati, da lahko le en del temelji izključno na prostovoljstvu. Najpomembnejša oseba je tista, ki vodi pisarno oziroma informacijsko točko in dela s srcem. Občine se morajo zavedati, da se takšen projekt ne bo uspešno izvajal samo na prostovoljski bazi in da je dobra organizacija tu ključnega pomena. Martina Ozimek je dodala, da v Zavodu Oreli prostovoljce vzgajajo že v osnovni šoli, imajo pa jih približno 50. Zanje mora biti poskrbljeno tudi z raznimi dogodki in ugodnostmi, da se še radi vračajo. Tudi prostovoljske ure niso brezplačne, saj so tu potni in drugi stroški, povezani z delom.

V naslednjih mesecih bodo organizirane

še tri **delavnice** na temo prostovoljstva, projektnega vodenja ter vzpostavitve in vodenja informacijskih točk. V **drugi fazi** pa bodo vzpostavljene in razvite **Točke za starejše, mreža sodelujočih organizacij in prostovoljcev** ter **storitve** za starejše. Če se želite vključiti v mrežo prostovoljcev, nas kontaktirajte na anita.molka@razvoj.si ali 01 896 27 10.

Projekt sofinancirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in Republika Slovenija v okviru Programa razvoja podeželja RS 2014–2020. Organ upravljanja, določen za izvajanje Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Za vsebino je odgovoren LAS Srce Slovenije.

Latino Martini 12

Avtorica članka: Nataša Zavšek

Tamburaški orkester Šmartno v svojem kraju in izven njega uspešno predstavlja tamburaško tradicijo že več desetletij, a vendar je najodmevnejši in vsem dobro poznan prav dogodek Latino Martini, ki je v letu 2021 dopolnil dvanajst let.

Še v letu 2019 se je Latino Martini 11 odvijal v športni Dvorani Pungrt in zapolnil več kot 400 sedežev. Leto kasneje si takšnega dogodka tamburaši nismo mogli predstavljati. Močna želja po skupnem muziciranju in širjenju pozitivnih sporočil skozi glasbo nas je privedla do alternativne izvedbe prireditve. Pričele so se priprave na studijsko snemanje in spletno premiero. Z maskami in na razdalji smo v soboto, 20. 11. 2021, v dopoldanskem času pripravili studio in posneli štiri najst skladb. Nato so do večernih ur snemali

še pevski gostje: **Darko Vidic, Žiga Rappl in Moška vokalna skupina Lipa**. Povezovanje dogodka so kasneje posneli še člani **Gledališke skupine PLi.N** z glavnim povezovalcem **Luko Bregarjem**. Odločilno vlogo pri kreaciji video premiere sta odigrala **Gregor Kos** in **Anže Malis, Dejan Baš** pri avdio obdelavi, nad vsem tem pa je neumorno bdel umetniški vodja **Štefan Vidic**. V **soboto, 27. 11., ob 19. uri** je spletna premiera **Latino Martini 12** dosegla publiko in v dobrem mesecu zabeležila **več kot 1.200 ogledov** na našem Youtube kanalu.

Marsikdo si ob ogledu koncerta ne predstavlja, kakšne priprave potekajo v ozadju, tudi odrekanje in reorganiziranje prostega časa za uspešno izveden projekt. Poleg omejitev in ukrepov, ki zadnji dve leti močno kreirajo delovanje našega društva, se tamburaši soočamo še s prostorsko stisko, saj nimamo svojih prostorov. Inštrumente, note, uniforme, stojala za note in inštrumente, scenske pripomočke, notni in kronološki arhiv ter druge tehnično pomembne stvari hranimo

člani orkestra doma. To povzroča precej logističnih težav, hkrati pa moramo sproti iskati še prostor za vaje. Ob tej priložnosti bi se zahvalili župniku g. Marku Mohorju Stegnarju, saj nas je prijazno sprejel pod streho župnišča v Šmartnem, da smo lahko v letu 2021 izpeljali večino vaj v župnijskih prostorih, kadar je epidemiološka slika to dopuščala. Ob novem letu 2022 je čas za nove želje in upanja. Tamburaši smo dokazali, da je ljubezen do glasbe večja od težav, ki nas spremljajo, in kljub vsemu uspešno izpeljemo, kar si zadamo (zlato priznanje s pohvalo na državnem tekmovanju, koncert Latino Martini ...). Hvaležni smo za vso podporo naše publike, a vendar opozarjanje na prostorsko stisko in prijavljanje na razpise še nista padli na plodna tla. Lastni prostori za hrambo inventarja in potek vaj bi nam prihranili marsikatero dodatno skrb ter nam olajšali priprave na vse projekte in cilje, da bi lahko še naprej uspešno predstavljali tamburaško tradicijo v domačem kraju in širši okolici.

S tamburaši na štefanovo

Avtor članka: Uroš Pušnik

Na zadnjo nedeljo v lanskem koledarskem letu, 26. decembra 2021, smo obhajali v cerkvi nedeljo svete družine, ki pa je letos sovpadala z godom sv. Štefana. Tako so dopoldansko sv. mašo zaznamovali otroci in šmarski tamburaši.

V mašnem nagovoru je g. Vinko Malovrh izpostavil, da naj bi se ob sveti družini učili, kakšno naj bi bilo naše družinsko življenje – »... polno ustrežljivosti, potrpežljivosti, dobrotljivosti ..., pa tudi odpuščanja!«

Tudi na poti samostojne Slovenije je zagotovo bilo na začetku polno žrtev in odrekaj. A lepote se skrivajo v nas samih in v naši domovini, ki šteje 31 pomladi. Zavedati se moramo svojega odnosa in dolžnosti do domovine. Na poseben in lep način obeležujejo praznik dneva samostojnosti člani Tamburaškega orkestra Šmartno. Vse od leta 1992 se vsako leto zberejo (razen lani se zaradi protivirusnih ukrepov niso) na štefanovo v šmarski cerkvi in polepšajo zbranim slovesno bogoslužje z božičnimi melodijami; morda zadnji dve desetletji ali še kako leto več pa nam jih ob koncu redno

»natresejo še nekaj tistih za dušo«. Letos so se ponovno zbrali in, da, bilo je kot nekoč.

Ob g. Vinku je somaševal tudi župnik g. Marko Mohor Stegnar, ki je med mašo tudi blagoslovil otroke.

Polni lepih vtisov, nežnih melodij in blagoslova od zgoraj smo z veseljem v duši vstopili v nov, zadnji teden leta 2021. Srečno!

Lenart

Avtorica članka: Aleksandra Papež

V planinah smo družina!

Franc Meke je leta 2019 prejel častno listino Planinske zveze Slovenije, najvišje priznanje na področju planinstva, ki mu je bilo slovesno podeljeno v Laškem. Pred tem si je prislužil že srebrni in zlati znak Planinske zveze Slovenije ter najvišje priznanje za vodništvo. Občina Lenart mu je podelila bronasti lenarški grb.

Že 60 let je predan planinstvu, več kot 30 let tudi kot vodnik. Je pa danes tudi edini član Planinskega društva Lenart, ki je aktiven vse od začetka. Leta 1973 je Franc Meke iz Šmartnega pri Litiji prišel v Lenart, zaposlil se je v takratnem Klemosu, danes znani tovarni TBP v Lenartu, kjer so v času njegovega službovanja izdelovali bobden potege za znana podjetja Rog, Tomos itd. »26. decembra 1974 je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Lenart. Bil sem v upravnem odboru in zadolžen za propagando našega dela. Leto po ustanovitvi je imelo društvo že več kot 400 članov, na vsaki osnovni šoli smo imeli zastopnika« pove Meke, ki je v imenu društva več let predaval o lepotah Slovenije, od Prekmurja do Jadrana. »Imel sem diaproskop, ki sem si ga sam kupil in sem šel. Žal pa si nisem zapisoval, koliko tovrstnih predstavitev sem izvedel. Bilo je zelo zanimivo.«

Franc je osnovnošolcem in predšolskim otrokom lahko veliko povedal iz lastnih izkušenj, saj je bil že v svojih osnovnošolskih letih velik pobudnik razrednih pohodov. »V petem razredu smo se odpravili peš na Veliko Planino, v sedmem razredu smo šli že za tri dni na pohod, v osmem pa smo si upali iti že za pet dni na Češko kočjo na Jezerskem. In kar je posebej zanimivo je, da smo morali vso hrano nesti s seboj. Obute pa smo imeli nizke čevlje z gladkimi podplati, grozota bi pomislil danes. In tam smo učiteljicam celo ušli, v takšni megli,

da se niti med seboj nismo videli. Ko so nas našli, je bilo kar jeze. No, s skalami pa sem se bolj spoznal v srednji šoli, v Kamniških Alpah« v smehu doda Franc, ki danes za planinske korake navdušuje že svoje vnuke. »Ja, tudi moja žena Helena pred poroko z menoj ni bila še nikoli v hribih. Pa sem ji leta 1973 za dan žena kupil planinske čevlje in jo tako navdušil, da je postala planinska vodnica. Še danes hodiva skupaj v hribe in bova, dokler bova zmogla. No, tudi hči Polona in sin Borut sta bila z nama večkrat v planinah.«

Kar deset let Franc že vodi na pohode predšolske otroke iz Vrtca Lenart, sodeluje tudi z Osnovno šolo Voličina. »Včasih smo iz Vrtca Lenart v društvu peljali na pohode letno med 200 in 300 otrok. Vedno sem šel prej na ogledno turo,« razloži Franc, ki mu je delo z otroki blizu in je tako tri leta zapored odigral vlogo Božička v prazničnem dogajanju v Vrtcu Lenart. Poleg tega, da je bil redno zaposlen in aktiven član PD Lenart, je bil predsednik PD Pomurje, član upravnega odbora Planinske zveze Slovenije. »Imeti moraš rad gibanje, naravo in hojo. Predvsem pa primerno obutev, anorak, preobleko v nepremočljivih vrečkah.« V vseh letih vodništva se ni ne njemu in ne udeležencem pohodov pod njegovim vodništvom nič zgodilo. »Res sem posebej ponosen na to, da smo se z vsakega pohoda vrnili vsi in vsi celi. Ko gremo v hribe, smo kot družina. Vnaprej dogovorjen odhod, prihod, potrebna oprema. V planinah brez discipline ne gre.« Leta 2000 je postal tudi predsednik PD Lenart, tedaj je imelo društvo samo 49 članov. »Kar 16 let sem bil predsednik PD Lenart, pred tem podpredsednik, vedno pa gospodar društva in vesel sem, da ko sem leta 2016 društvo predal, je imelo 300 članov.« Danes je predsednica PD Lenart Svetlana Bogojević, Franc Meke pa je še aktiven vodnik in markacist – skrbi za urejenost in označenost 200 kilometrske planinske poti Apače–Sveta Ana–Lenart–Zavrh. Ponosen pa je tudi na to, da je pripomogel k ohranitvi grba, praporja, planinskih priročnikov, nahrbtnikov in druge opreme, ki so jo člani PD Lenart pridobili

Osebni arhiv Franca Meketa

skozi leta delovanja, tako da je vse navedeno shranil kar v svoji domači hiši, dokler ni društvo leta 2000 pridobilo lastnih prostorov v t. i. stari policijski stavbi v Lenartu. »PD Lenart je zelo aktivno društvo, še danes pripravljamo letni pohod »otoki in morje«, letos je bil že 15. zapored. Ob dnevu žena članica Marjetka Breznik pripravlja pohode za ženske članice, letos se jih je kar 52 odpravilo v Primorje. Vsako leto gremo tudi na Triglav.«

Pred letom 1991 je bilo na našem območju okoli 100.000 planincev, danes jih je okoli 60.000. »Zanimanje za planinstvo morda res upada, večina si želi doseči le Triglav, ki pa seveda ni kar tako in se je dobro pred vzponom nanj odpraviti še kam v planine. Potrebna je vzdržljivost, kondicija. Planinec se mora znati prilagajati in spoštovati sočloveka. Še nikoli nismo nikogar pustili samega, pa je bil in je naš moto. In pa tudi ta, da v planinah ne puščaj sledi, s tem imam v mislih smeti,« poudari Franc, ki svetuje vsem, ki jih vleče v planinski svet, dobro obutev – za nižje vrhove kvalitetne športne copate, sicer pa planinske čevlje. »Letos sem bil 5 dni s skupino v Dolomitih, vodil sem že tudi na Mount Blanc, Grossglockner in se kar desetkrat v enem dnevu podal na Stol – v pravih razmerah, kot jaz rad rečem, v vetru in pravem zimskem vremenu.« Franc pa je ob redni zaposlitvi, aktivnem planinarjenju prepeval tudi v MPZ Zvon Šmartno pri Litiji in kasneje pri Moškem pevskem zboru Obrtnik v Lenartu. Res aktiven je bil danes že upokojeni Lenartčan, ki tako v planinah kot v življenju poudarja, da sta osebni kontakt in spoštljiv medosebni odnos izjemnega pomena.

Nedelja svete družine

Avtor članka: Uroš Pušnik

Zadnja nedelja v lanskem letu, 26. decembra 2021, je bila tudi nedelja svete družine, ki smo jo v šmarnski župniji obeležili z blagoslovom otrok.

V mašnem nagovoru je g. Vinko Malovrh izpostavil, da naj bi se ob sveti družini učila današnja sodobna družina tistega prvega življenja, ki naj bi bilo »... polno ustrežljivosti, potrpežljivosti, dobrotljivosti ..., pa tudi odpuščanja!« Ohranjajmo zavest in branimo pomen družine in njenih vrednot, ki so pogostokrat napadene, ter se zahvaljujmo

staršem za lepoto življenja in lepoto sveta. Ob g. Vinku je somaševal tudi župnik g. Marko Mohor Stegnar, ki je pred jaslami

blagoslovil otroke in njihove družine. Otroci so se ob Novorojenem zbrali še ob molitvi očenaš.

Cvetličarna Tila

Avtorica članka: Irena Logar

**Naša zgodba se je začela pred več kot tridesetimi leti, ko sva se z mo-
žem Brankom odločila za samostojno cvetličarsko pot. V vseh teh le-
tih smo spletni vezi s številnimi ponudniki in poslovnimi partnerji ter
skrbeli za to, da svojo ponudbo prilagajamo tako sezonskemu času
kot tudi trendom. Tako je skozi čas zrasla zaupanja vredna cvetličar-
na, kjer se združujejo veselje do cvetja ter kvaliteta in dostopnost
ponudbe.**

V naši cvetličarni vam tako skozi celo leto nudimo sveže rezano
cvetje, šopke, ločnice, okrasne posode, sveče, aranžmaje za različ-
ne priložnosti, sezonske rastline ter storitve aranžiranja in urejanja
grobov. Naše izdelke vam tudi dostavimo. Vedno prisluhnemo va-
šim željam in vam svetujemo pri izbiri.

Cvetličarna se nahaja v Šmartnem pri Litiji, na
Grmaški cesti blizu pokopališča, in vam nudi
dovolj parkirnega prostora, da nas obiščete. S
prijaznostjo, občutkom za estetiko, kvalitetni-
mi izdelki in mnogo izkušnjami
si prizadevamo, da strankam
ne le prodajamo rože, ampak
jim s cvetjem polepšamo
dan in prostor.

Za vas smo odprti:

pon.–pet.: od 8.00 do 18.00
sob.: od 8.00 do 13.00

Kontakt:

041 611 251

cveticarna.tila@amis.net

Gostišče Kimovec

Avtorica članka: Nataša Kimovec

**Družinsko gostišče od leta 1963. Tradicionalna domača slovenska
hrana.**

Iz domače kuhinje postrežemo sezonsko obarvane jedi, postrvi,
domače malice, kosila, pice iz dolgo vzhajane testa in torte, ki jih
izdelujemo sami. V sezoni svežega sadja izdelujemo 100 % sadni
sladoleđ brez umetnih dodatkov. Hrano vam pripravimo tudi za s
seboj. Gostišče je primerno tudi za zaključene skupine, imamo ure-
jeno veliko parkirnišče in zunanje otroško igrišče. V sklopu gostišča
je tudi sedem sob za prenočitev (TV, lastna kopalnica, fen, WiFi itd.).
V neposredni bližini se nahaja šola jahanja, okolica je primerna za
sprehode ali pohod na bližnje hribe, ribolov in kolesarstvo.
Priporočamo rezervacijo. Odprto od torka do sobote, izven tega
po dogovoru.

Gostišče Kimovec
Nataša Kimovec, s. p.
Zgornji Hotič 15, 1270 Litija
+386 1 89 89 028,
natasa.hotic@gmail.com
gostiscekimovec.com

Je prišel čas gradnje novih temeljev za naše življenje?

Avtorica članka: Andreja Kastelic

**Marsikdo bo ta zapis povezal s politiko. V re-
snici nima nič z njo. Popolnoma nič. Ima pa z
našim življenjem. Oziroma pogoji za življe-
nje, ki postajajo vedno bolj neprijazni, vsilje-
ni, nezdravi, prezahtevni, skratka, ogrožajo
našo varnost, zdravje, prihodnost.**

Nisem veliko hodila po svetu, vendar ravno
toliko, da se zavedam, kako lep in bogat je
naš košček slovenske zemlje. Kaj zares ima-
mo, kaj nam je dano. Dano nam je vse za
zares lepo življenje. Preprosto, a lepo. A vse-
eno nekaj nas vse bolj stiska v kot ...

Ko sem se lansko leto junija iz Črne gore
preko Srbije in Hrvaške vračala domov, se
mi je zazdelo, da se vračam v raj. V Črni gori,
ki je sicer lepa gorata država, je tako malo
obdelovalne zemlje, da sem se spraševala,
kaj jedo. Ceste, ki državo povezujejo s Sr-

bijo, da uvozijo dovolj hrane, so vklesane v
gore. Ko smo se v Beogradu vkrcali v letalo
in se dvignili v nebo, si lahko navzdol opa-
zoval popolnoma drugo sliko. Ravnino. Ki-
lometre in kilometre polj. Ravno tako med
letom čez hrvaško zemljo. Polja, polja, polja.
A ko priletiš v slovensko zračno območje,
zagledaš pod seboj majhne in večje hribč-
ke, dolince, vasice, polja, gozdove, reke, cer-
kvice, mesteca, hišice, vrtičke ... Palčkova
dežela, sem pomislila. Veselje in hvaležnost
sta napolnila moje srce. V kako lepi državi
živim ... Vsega ravno prav. A v nas ljudeh
vse večji nemir ...

Le kaj nam preprečuje, da bi res uživa-
li v vsem tem? Česa ne vidimo? Kaj nam
spodnaša tla pod nogami, vse bolj in bolj?
Kaj oziroma v kaj smo se ujeli? Vse manj za-
upamo zdravstvu. Iz nas mnogokrat brez
potrebe naredi stalne stranke. K zobozdrav-
niku hodimo v sosednje kraje. Šolstvo leta
in leta skrbi za izobraževanje naših otrok,
a ven pridejo utrujeni, utrujeni od ničesar
bi človek pomislil, brez navdušenja, velikih
sanj, ki bi po njihovem lahko obrnile svet.
Tisto malo hrane, ki jo naše kmetice proda-
jajo na mestni tržnici, se še vedno ne proda
v celoti. Raje imamo cenovno bolj ugodno
tujo hrano z veliko manj življenjske energije,
vprašljive vzgoje in porekla. Ko potrebu-
ješ pravno pomoč, ker veš, da te slovenska
Ustava kot človeka še vedno štiti pred vča-
sih vprašljivimi zahtevami naših državnih

organov, je ne najdeš. Skoraj nihče se ne
želi ukvarjati s tem, nas poučiti, zaščititi.
Pred nekaj leti sem se s pomočjo vrtcev
in šol na šmarskem in litijskem območju
povezala s starši. Za potrebe diplome sem
delala raziskavo, ki je pokazala, da 75 %
družin ni zadovoljnih z življenjem. Matere
prezaposlene, ujete v številne dolžnosti, za-
radi katerih posledično slabita ona in njena
družina. Tudi sedaj ni opaziti spremembe
na bolje.

Kaj se dogaja? Kdo nam ne dovoli, da uživa-
mo v raju, ki nam je dan od Boga? Je morda
sistem, v katerega smo tako verjeli, v njem
do nedavnega še kar prijetno živeli, zašel na
kriva pota? Je na teh poteh že dolgo in šele
sedaj vse bolj kaže svoj pravi obraz? Nas je
res izdal, nas res želi podjarmiti? Morda celo
razpada? Če so odgovori na vprašanja pri-
trdilni, je morda to še najboljša rešitev, za
vse nas.

Vse kaže na to, da je prišel čas gradnje no-
vih temeljev za naše življenje. V kolikor se
obstoječi sistemi ne preoblikujejo, kar sicer
ni nemogoče, je verjetno prišel čas postavljanja
vzporednega sistema, prijaznega
nam, navadnim ljudem. Razmislimo o tem.
Tako v prehrani, zdravstvu, šolstvu, pravu in
ostalih področjih. Na čelu s srčnimi ljudmi,
ki delajo v dobro soljudi, ki s svojimi misli-
mi, besedami in deli odgovarjajo edinole
svoji vesti in le dvema delodajalcema, Ze-
mlji in Bogu.

Naši Mariji v spomin

V hladnem, sončnem januarskem dnevju smo se na šmarskem pokopališču poslovili od naše dolgoletne predane pevke Marije Pušnik.

Rodila se je v mesecu ljubezni, v maju, in to ljubezen je celo življenje širila okrog sebe. Rodila se je v Zgornjih Dovžah pri Mislinji kot peti otrok v številni Peharovi družini – rojenih je bilo petnajst otrok. Dvanajst jih je s svojim odraščanjem razveseljevalo mamu Marijo in ata Jožeta.

Že kot majhna punčka je nadvse rada prepevala in svoje mesto je najprej našla na koru v Dovžah in v matični fari v Šentilju. Bila je pridna učenka, v Slovenj Gradcu je zaključila nižjo gimnazijo, trgovsko šolo pa v Mariboru in postala trgovka. Nekje na tej poti, še kot šolarica, je srečala ljubezen svojega življenja, muzikanta Jožeta, po domače »Orožvega Pubana«. To je bilo pred več kot sedemdesetimi leti! Prve mesece po poroki sta ostala na Peharovi domačiji in leto dni kasneje ju je teta Julka, očetova sestra, iz takrat daljnega Šmartnega povabila v Šmartno. Dela v domačem kraju ni bilo lahko dobiti, teta Julka pa je bila direktorica trgovskega podjetja Tisje in je potrebovala kvalificirane trgovce. Čez noč sta se z možem podala na dolgo pot z vlakom, odločena, da stopita na novo pot. V Šmartnem je Marija postala poslovodja trgovine z blagom »Pri Leskovcu«. Z veseljem in polna energije je opravljala svoje delo. V novo okolje in družbo se jima z možem ni bilo težko vživeti in s svojo družabnostjo sta si ustvarila širok krog prijateljev. Z veseljem se je Marija pridružila Mešanemu pevskemu zboru Zvon. Ne samo da je prepevala z žarom, predano je skrbela za notni material, njen

glas pri altih je bil nepogrešljiv. Njene iskričnost, hudomušnost, dobra volja so nam bogatila pevske vaje, koncerte, gostovanja, pevski tabor v Šentvidu pri Stični, Zvonarijadi. Za svoje vestno prepevanje je prejela bronasto, srebrno, zlato in častno Gallusovo značko.

Nikoli ne bomo pozabili njene dobre volje na naših izletih. Na avtobus je vedno, vsa leta, s seboj prinesla vinsko rutico in poskrbela, da smo si razkužili grla za kasnejše ubrano petje. Spominjamo se, s kakšno radostjo je igrala in pela v opereti Planinska roža. Želela je, da opereto odigramo v njenem domačem kraju, zato je organizirala gostovanje v Šentilju, kjer smo bili po predstavi vsi skupaj deležni nadvse prijazne gostoljubnosti njene Peharove družine. Že ko je imela težave s kolenom, je na enem od naših izletov v juniju ugotovila, da jo koleno manj boli, če pleše. Koliko smeha in dobre volje smo delili z njo!

Ko je praznovala 80-letnico, smo jo pevke, pevci in zborovodkinja s pomočjo njenih domačih presenetili s podoknico. Kako vesela nas je bila in z veseljem je prepevala z nami, tam, na Robleku.

Draga naša Marija, tvoje pevke, pevci in zborovodkinja smo se od tebe poslovili s pesmimi, ki si jih tako rada prepevala. Počivaj v miru, tu v Šmartnem, ki si ga imela rada, kjer si med ljudmi sejala dobro voljo in ljubezen do življenja. Mi, tvoje pevke in pevci ter zborovodkinja, smo te imeli radi in te pogrešamo. Naj ti šmarski zborovodkinja, vse tiste lepe melodije, ki si jih imela rada in so te spremljale na tvoji poti. V vseh naših pesmih pa bo za vedno živel spomin nate.

V imenu pevk, pevcev in zborovodkinje MePZ Zvon, Katarina Kragelj

Mariji v spomin

*»Če iščeš po svetu deželo smehljaja,
če videl na zemlji nisi še raja,
poseti činpreje prelepi naš kraj;
Veselje ti nudita – zima in maj!«*

Tako je zapisal ljudski pesnik Pohorja Jurij Vodovnik. Zakaj? Ker ga je prevzemala lepota mogočnega pohorskega masiva, navdihovala skrivnost pohorskih gozdov, gozdov, ki v tem času pričakovanja pomladi pod težo snežne odeje še prekrivajo sanje in hrepenenje, vraščeno v mehkem mahu skrivnih poti in v pripravljenem brstju planskega cvetja, daru ljubezni in zvestobe.

V vznožju tega očaka, simbola uporne Štajerske in Koroške, ki ga dopolnjuje pesem, pesem življenja, ljubezni, pesem lepote in pesem pripadnosti slovenstvu – torej pesmi, ki se jim, draga Marija, nisi nikoli uprla – nasprotno, s pesmijo si pozdravila sončno jutro in s pesmijo legla k počitku. S pesmijo si sprejemala življenje, njegove radosti in tegobe.

Zakaj govorim o pesmi, in to ob tem žalostnem slovesu – le o pesmi? Zato, ker se s polno hvaležnostjo, mogoče pozno, pa vendar, tako živo spominjam srečan Peharjevih in ostalih žlahnikov, korenin Sinnreichovih, na gorici ob Peharjevi domačiji. Medtem ko so stric Pehar in stric Smrečnik, pa Julka in ribniška teta obujali svoje spomine, smo takrat še, ojej, Marija, še tako mladi, v zagnani mladosti peli, bili veseli, saj je bil svet naš.

Takrat, Marija, moja draga, ja.

Bo le še kdaj ta mladi Peharjev rod na tisti gorici občutil sproščenost, veselje, pripadnost rodu, ki je, živi in se krepi na obronkih Pohorja?

Mora, saj drugače ne gre. Peharjevi so veseli ljudje in takrat se bodo z njimi v pesmih od davnih dni, dni tvojega prepevanja, draga Marija, pesmih, skritih v cvetih ob robu Peharjevega gartelna ali tam, kjer se v skromnih travnikih prebudijo marjetice, vznemirile bodo cvetje na tvojem grobu in te vabile k skupnemu petju.

Marija, hvala za vso tvojo dobro voljo, s katero si nas bodrila,

predvsem pa za pesmi, s katerimi si ob vsaki priliki potrjevala nprav vesele Štajerke.

Marija, žalost v nas je tem večja, ker odhajaš kot zadnja od Peharjevih otrok. Peli bi, ampak žalost srca bi pesem zadušila v grlu. Takrat pa, ko bo pesem mladih s polno ljubeznijo rodu slišana na Peharjevi gorici, bomo peli z njimi in bodo pesmi pele s teboj.

»Pozimi pa rožice ne cveto...« cvetele pa bodo v naših srcih, dokler bomo priče temu življenju!

*»Če iščeš po svetu deželo smehljaja,
če videl na svetu nisi še raja,
Poseti činpreje prelepi Peharjev kraj;
Veselje ti nudita – zima in maj!«*

Hvala, Marija, in zbogom s Koroške! Tvoj bratranec, Vlado Mrzel

*Ni bilo toplejšega dotika,
dokler tu bila je tvoja dlan,
ni bilo težjega trenutka,
ko te čas odnesel je onstran...*

*V srcih ostala tvoja je ljubezen,
ki grela nas bo noč in dan.*

ZAHVALA

Ob slovesu naše drage žene, mami, mame, prababice in tašče

MARIJE PUŠNIK, ROJ. SINREIH,

6. 5. 1933–4. 1. 2022,

smo hvaležni za vso skrb in podporo, ki jo je nudilo osebje Doma Tisje, enote Šmelc; za srčno spisane poslovilne besede drage Katje Kragelj in predsedniku Pevskega društva Zvon, gospodu Jožetu Locu, ki jih je prebral; vsem pevcem Pevskega društva Zvon, ki so njeno poslednjo pot zavili v pesmi, ki so bile nepogrešljivi del njenega življenja; glasbeniku Gašperju Namestniku z ganljivim napevom njegove trobente, ki nam jo bo pomagal ohraniti v zarji naših dni...; vsem za izrečeno sožalje, za namenjene misli, za darovano cvetje ter sveče; osebju KSP za častljivo izpeljan obred.

Hvala vam za spremstvo na njeni poslednji poti.

Žalujoci vsi, v srcih vedno njeni

*Srce je omagalo,
tvoj dih je zastal,
a nate spomin
bo večno ostal.*

ZAHVALA

Zapustil nas je

MARTIN HOSTNIK ST.

iz Podroja,

8. 10. 1934–5. 1. 2022.

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sovaščanom in znancem za izrečeno sožalje, darovano cvetje, sveče, sv. maše in denarno pomoč. Hvala osebjū Doma Tisje za skrbno nego v njegovih zadnjih mesecih. Hvala duhovniku Marku Mohorju Stegnarju za poslovilni obred, pevcem, trobentaču, pogrebem in g. Namestniku za besede slovesa.

Vsi njegovi

*Spomini so kot iskre, ki pod pepelom tija,
a ko jih razgmeš, vedno znova zažarijo.
(J. W. Goethe)*

ZAHVALA

Mnogo prezgodaj nas je zapustil dragi mož, oče, ata, brat in stric

MARTIN BERČON

(1959–2022) z Javorja 5, Šmartno pri Litiji.

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom in znancem za izrečeno sožalje, podarjeno cvetje, sveče, donacije, svete maše in darove za cerkev. Posebna zahvala dr. Nikolaju Benedičiču in patronažni sestri Tini za veliko pomoč pri boju z njegovo boleznijo. Hvala župniku Vinku Malovrhu za lepo opravljen cerkveni obred in pogrebni službi KSP Litija za izvedbo pogrebne slovesnosti ter pevcem, trobentaču in veteranom. Hvala Justini in Slavki za besede slovesa. Posebna zahvala Mojci za vso pomoč in podporo v najtežjih trenutkih. Hvala podjetju IMP Armature, KRTI, d. o. o., Peskokopu Universal ter PGD Javorje in KSP Litija za donacije, darovano cvetje in sveče. Iskrena hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Vsi njegovi

ZAHVALA

Po dolgotrajni bolezni je boj izgubil naš dragi mož, oče in dedi

CIRIL VOZELJ,

1. 11. 1953–29. 12. 2021.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam v težkih trenutkih stali ob strani. Hvala za vsa izrečena sožalja, darovano cvetje, darove za svete maše in sveče, ki bodo gorele v njegov spomin. Hvala gasilskim kolegom PGD Zavrstnik, ker ste ga pospremili na zadnji poti, hvala Andreju Jerantu za vso pomoč pri organizaciji ter župniku g. Ferležu za lepo izpeljan obred. Še posebej se zahvaljujemo vsem, ki ste mu pomagali v boju z boleznijo, dr. Lipovšku in dr. Koprivi v ZD Litija ter dr. Škergetu in njegovim sodelavcem na Kliničnem oddelku za hematologijo v UKC Ljubljana.

Žena Cvetka, sinova in ostali sorodniki

*BIL SI TRDEN KAKOR SKALA,
BIL POKONČEN KAKOR HRAST.
A PRIŠEL JE DAN USODE,
KI JE ZRUŠIL SKALO,
KI JE ZLOMIL HRAST.*

ZAHVALA

Od nas se je poslovil

ALOJZIJ ZAMAN,

24. 11. 1930–1. 12. 2021.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste nam ob smrti stali ob strani, in vsem, ki ste pripomogli, da je bilo zadnje slovo lepo opravljeno, hvala za darove, sveče in tople besede. Zahvaljujemo se dr. Juterškovi in patronažnim sestram za vso pomoč in podporo zadnja leta.

HVALA ZA VSE VREDNOTE, KI SI NAM JIH ZAPUSTIL.

Vsi tvoji

V SPOMIN

Minilo je žalostno leto, odkar te ni več z nami, draga mama

ANI TOMAŽIČ

iz Lupinice.

Hvala vsem, ki jo ohranjate v lepem spominu, postojite ob njenem grobu in ji prižigate sveče.

Pogrešamo te. Vsi tvoji

*V naših srcih vedno še živiš,
zato pot nas vodi tja,
kjer sredi tišine spiš.
Tam skupaj smo spet v nemi bolečini,
a z nami so bridki in lepi spomini.*

V SPOMIN

22. januarja je minilo pet žalostnih let, odkar nas je zapustila draga žena, mami, sestra in teta

MARIJA GORŠE, ROJ. TORI,

iz Štangarskih Poljan 10,
20. 3. 1948–22. 1. 2017.

Zahvaljujemo se vsem, ki se je spominjate in ob njenem grobu postojite ter prižigate sveče v njen spomin.

Vsi njeni

Zime so bile včasih hujše

Avtor članka: Spomini očeta Janeza Merzela (roj. 1946), Šmartno, zapisal Domen Merzel

Odlomek iz knjige *Bolj ko je komat okrancljan, bolj konj z veseljem vleče*, Knjižnica Litija 2021, cena izvida 20,00 €

V naših koncih so bile včasih kmetije razmeroma majhne. Pri nas, »pri Mrzlet« na Mahovni, smo na začetku imeli okoli 3 hektare zemlje, imeli smo dve kravi in par konjev. Furmanstvo je bilo poleg prodaje mleka, včasih tudi jajc in ostalih pridelkov, dodaten vir zaslužka. Kmetija je na Mahovni malo po letu 1900 kupil moj stari oče Josip, ki je denar zaslužil kot rudar v Franciji. Žal je zaradi dela v rudniku kmalu zbolel in umrl. Kasneje je oče dokupil še nekaj zemlje v dolini ob reki, mama je dobila za doto njivo pod Lebarjem, nekaj zemlje je prišlo tudi od agrarne. Kmetija tako obsega dobre 4 hektare in še nekaj gozda.

Oče Jože (1905) je bil izučeni zidar, delal je v Ljubljani pri Stavbeniku. Kmetijo so sprva namenili stricu Lojzetu, ki je tudi začel s furanjem. A obrnilo se je drugače, tako da je oče Jože prišel iz Ljubljane, prevzel kmetijo, začel obdelovati zemljo in za dodaten zaslužek še furati. Tudi stric Lojze je ostal furman. Z družino je živel pri Lebarjevih, pri sosedih, dokler nista s Kahnetom, furmanskim kolegom, kupila zemljo na Ustju, kjer sta zgradila hiši in poslopja za konje.

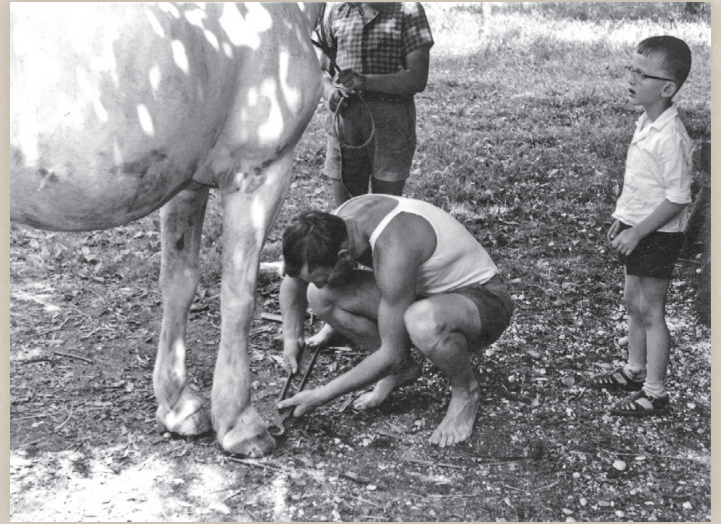
Furmansko življenje ni bilo lahko. Sam sem začel furati kot fantič, ko sem bil star okoli 14 let. Zjutraj sem vstal dve uri preden sem šel na furo. Ob petih sem konje nahranil, šel nato še malo poležat, ob šestih pa sem konje očistil, *skidal* štalno in *okomatal* konja. Če je bil konj preveč živ oz. neobvladljiv, smo furmani uporabljali tudi *kirof*. Na levo stran smo vedno vpenjali bolj mirnega in pridnega konja. Pri nas smo imeli Gandija, ki je moral biti vedno vprežen na desni, ker drugače ni bil za na cesto.

Okomotati konja je pomenilo: čez glavo mu natakni *lajbč* ali *lajbtis*, nato komat, ki je sestavljen iz lesene *kleštre*, ki je bila oblečena v filc in usnje. Na vrhu je bila usnjena *špica* s cofom, spodaj pa je bil spet z dvema železoma. Na komat so bili pripeti *zajtenpleterja*, *rukrem* in *paugurt*. Iz rukrema sta bila na komat pripeta dva *jermena*, na katerih se je zravvalo vajeti. Na špici komata je po navadi visela uzda z *žvalmi*. Uzda se je nataknila na glavo konja, na žvale so se pripele vajeti, ki so se napeljale skozi dve *rinki* na komatu. Na strani komata je bila pritrjena še veriga, ki se je pripela v verigo na koncu *štange*. Njena funkcija je bila stabilizacija in premikanje štange pri vleki in zavijanju. Iz rukrema so bile napeljane verige – *štrange* ali vrvi, ki so bile pripete na vago. Le-ta je bila pri vpregi dveh konj pripeta na večjo vago, ki je bila s sornikom pripeta na štango. Vsak furman je imel tudi večjo vago, *forrajterco*, ki se je uporabila pri vpregi dveh parov.

Konj je moral zjutraj jesti dve uri prej, preden se je odšlo na furo. Poti so bile za konje naporne. Recimo v Reko (Pustov mlin) ni mogel iti vsak dan. Furali smo tri dni, potem pa so morali konji en dan počivati, saj je bilo najprej treba priti tja gor, potem vlačiti, potem pa še peljati nazaj.

Furman je delal v vsakem vremenu. Ko sem pozimi zjutraj odprl oči in na oknih zagledal ledene rože, s strehe pa videl viseti ledene sveče, sem vedel, kakšen hladan dan me čaka. Obutev furmana so bili tudi pozimi gumijasti škornji. Včasih me je tako zeblo, da sem se stopil z voza in tekel poleg konjev. Najbolj mrzla dolina je bila Reka, tam, kjer je Pustov mlin. Pozimi smo tudi konjem zavezovali repe v figo, najbrž je od tu tudi ime za frizuro, da jih niso vlačili po snegu, ker so se jim na njih naredile ledene kepe in jih je motilo. Za muhe otepati jih v hladnem vremenu tako ali tako niso potrebovali. Jedli smo skromno. Vsako jutro sem pojedel dve jajci na oko in spil belo kavo. S seboj na furo smo jemali domače suhe izdelke, kruh, kdaj tudi klobase. Velikokrat smo jedli ribe iz konzerve.

Tovor, ki smo ga prevažali, je bil različen. Največ se je vozil les, pa tudi pesek. Spomnim se, da je Kahne pesek vozil še dolgo potem, ko so že bili kamioni. Največ so ga vozili iz Koželovega *pruha* v Črnem

Last družine Merzel

Potoku, kjer je bil najboljši za beton. Malo naprej v Vintarjvcu je bil Mihčev pruh, kjer so kopali pesek za malto, nekaj so ga pa kopali tudi za teranovo, za fasade.

Iz Sitarjevca oz. deponije rudnika na Grmačah pri križu smo vozili v Litijo tudi mivko, ki so jo uporabljali pri napeljevanju elektrike ob železnici, in sicer za obsipavanje kablov. Vagoni so v Litijo prispeli zvečer, mi pa smo nato celo noč vozili mivko na vagone. Na vozovih smo imeli truge, ki smo jih nakladali in razkladali seveda na roke. Kasneje so iz tistih jam vozili mivko s kamioni, ko pa se je prenehala voziti mivka, se je v jame vozilo odpadne *špene* iz tovarne usnja. Jame so zasuli in zdaj so tam pašniki posestva Grmače. Za *kijanje* peska ali premoga iz truge smo nekateri uporabljali *vinte*. Vozil sem tudi barit iz rudnika Sitarjavec. Nalagali smo ga na posebnih šohtih. Bil je zelo težek, saj je mala truga – *kubikarica* – tehtala skoraj tri tone, zato smo v klanec proti Litiji morali *forajtat*.

Les se je peljal v Litijo. Pri postaji, pred gostilno Čebin, je bila vaga, ki je stehala do 4 tone. Če je bil voz polno naložen, je bilo kdaj potrebno les zmetati z voza, da je tehtnica *potegnila* in se je tovor lahko stehal. Voz je tehtal nekaj 400 ali 500 kg, in ko je bil polno naložen, je imel skupne teže lahko več kot 4 tone, zato smo velikokrat les tehtali dvakrat. Potem pa je bilo potrebno peljati čez progo, čez *rampe*, tam, kjer je sedaj nadvoz, na skladišče lesa.

Včasih je bil nivo terena tam precej nižji, zato je bil pa klanec na drugo stran proge bolj strm. Tudi stari most v Litiji je bil precej nižji od sedanjega. Kadar so bili vozovi polno naloženi, smo čakali pred zapornicami, če so bile slučajno zaprte. Ko pa so se odprle, smo močno pognali konje, da so zmogli klanec na skladišče. Kadar smo furali v parihi, smo v večje klance tudi forajtali: en voz smo odpeli in na drug voz pripeli še en par konjev, da so zmogli klanec. Prav tako je bilo treba konje močno pognati ali forajtati v Grbinski klanec. Če si bil sam, je bilo potrebno tovor peljati po daljši poti čez Zagorico in nazaj proti Litiji. Magistralne ceste mimo Brega takrat še ni bilo.

Zelo pomembna za furmane je bila jesenska licitacija gozdne za spravilo oz. prevoz lesa. Na ta način se je določilo ceno oz. zaslužek in kdo od nas bo delo opravil.

Najdaljša fura, ki sem jo opravil, je bil prevoz lesa za ostrešje do Ljubljane, ko je brat Jože na Brodu (Šentvid) gradil hišo. Les se je posekal v domačem gozdu in peljal na žago. Doma smo ga potem skoraj ves dan skrbno nalagali na voz, drug dan pa sem se odpravil proti Ljubljani. Pot je trajala skoraj ves dan. Da so imeli konji tudi v Ljubljani kaj početi, smo iz Save naredili še nekaj fur materiala za obsipanje.

Šmartno